

REVISTA PEDAGOGICĂ

Nu este mărire fără
virtuție; dar nici vir-
tute fără lumină! Decî
lumină înainte de tôte.

Natiunea că mai mare
este aceea care are cele
mai multe școle.
Școala este arma viito-
rului.

Familia și școala trebuș
să lucreze împreună la e-
ducăția copiilor.
Scopul principal al edu-
cației este formarea carac-
terelor energice și morale.
Educația și ajunge scop-
ul prin ajutorul instruc-
țiunii.

INȘTIINȚĂRI

I Oricine face cinci abonați, primește abonamentul gratuit de al
cincilea abonat.

II Oricine trimite vre-o scrisoare administrației sau redacției e
rugat să noteze districtul, plasa și comuna, de unde pornește, căci
vine multă corespondență fără locul pornirii.

III Orce privește Redacția și Administrația revistei se va adresa
subsemnatului.

ENIŪ-BĂLTEANU

București, Calea Moșilor 138

LECȚIUNE DE PROBĂ

din

INVĂȚĂMÎNTUL INTUITIV: „BANCA“

(Ținută în 10 Octomvrie cu seria A a clasei I primare de la școala de Aplicație anexată la școala de Institutori în București)

A. PLANUL

a) Se cercetează copii, cât sunt de curați (5 minute). b) Introducere : repetiție despre „Cretă și Condeiful de piatră (10'). c) Tratare din materia noastră : numele obiectului, loc, număr și însușiri (10'). d) Pausă (3'). e) Tratare : culoare, părți, materie, maestru făcător, întrebuițare, reguli morale Pausă (5'). g) Rezumat (5'). h) Istorioara 10').

B. TRATAREA PRACTICĂ

Sfaturi. Să stați frumos : cu mâinile la piept și cu picioarele alăturate și pe talpa băncii. Să luați seama la ceea ce întreb eu, căci numai așa o să puteți răspunde bine. Mie nu-mi plac de cât copii, cari stați frumos și răspund bine.

I. Ascultați! Voi ați învățat despre multe lucruri, de când umblați la școală. Numiți-mi câteva lucruri din clasă despre cari ați învățat? N! (Noi am învățat despre ușă, fereastră, tablă, etc.) Știu, că ați învățat și despre cretă și condeiful de piatră. (Se face o scurtă comparație între aceste 2 obiecte și apoi se trece la subiect prin întrebările):

• Ce facem cu creta? (... scriem pe tablă). Dar cu condeiful de piatră ce facem? (... scriem pe tăbliță). Pe ce puneți tăblițele când scriți? (... pe bancă).

II. *Astăzi să privim mai de aproape banca.* — Pri-viți! Cum se numește obiectul acesta? Al cui e obiectul acesta? (... al școalei). Ce fel de obiect putem spune că e banca? (... obiect de școală). Câte bănci vedeți în clasă? (... multe). Cum sunt așezate băncile în clasă? (... în șiruri).

Se insistă, ca răspunsurile școlărilor să fie date toate în proporții întregi.

Câte șiruri sunt toate? (... 3 șiruri). Pe ce sunt așezate băncile? (... dușumea). Priviți! Ce este aceasta de la bancă (se arată cu mâna)? (... lungimea). Dar aceasta ce este? (... lățimea). Și așa este? (... înălțimea). *Cum este dar banca? Banca este lungă, lată și înaltă.* (cor.) Uitați-vă aci! Ce sunt acestea? (... colțuri). Ia, încercați să le numărați! N.! Arată cu mâna și numără. (Copilul nu poate să le numere pe toate, fiind-că n'a învățat numerația de cât până la 9). Câte colțuri are banca? (... multe). Pentru că banca are colțuri, cum putem zice că e banca? *Banca e colțurată* (cor.) Eșiți voi doi afară din bancă! (2 școlari ori-cari). Cercați să ridicați banca în sus! (Nu pot). Cum mai este banca? *Banca este grea* (cor.) Cum am zis că e banca pentru că are colțuri? Și pentru ce nu o puteți ridica? (Se face contragere). Să spunem aceasta mai scurt! Spune N.! *Banca este colțurată și grea* (cor.) (Mic rezumat). Priviți! Cum am zis că este banca, când am privit așa, așa și așa? *Banca este lungă, lată și înaltă.* Și în urmă, cum am zis că este? *Banca este colțurată și grea.*

Pausă. Se cântă „clopoțelul“ și se fac mișcări gimnastice cu mâinile.

Măinile pe bancă! Picioarele pe talpa băncii! Priviți cu toții la băncile voastre! Ce culoare are banca? (... neagră). Pe unde are banca culoare neagră? (... partea d'asupra și fața scaunului). Dar cele alte părți ce culoare au? (... galbenă-închisă). Gândiți-vă! Ce culoare mai pot avea băncile? Dar când nu sunt vopsite, ce culoare au? Priviți și vă gândiți cu toții! Cum se numește partea aceasta? (... tablă). Dar partea dedesupt în care țineți ghiozdanele? (... cutie). Dar acestea? (... picioare). Ce are dar banca? *Banca are tablă, cutie și picioare.* Spuneți-mi acum, cum se numește partea băncii pe care ședeți? (... scaun) Iar partea de care vă rezemați spatele? (... rezemătoare). Priviți la partea de jos a băncii! Ce se află acolo? N.! (... o scândură). Gândiți-vă! Pentru ce e pusă scândura aceea? (... să punem

picioarele). Cum se numește și partea aceea? (... *talpă*). Priviți încă o dată la partea de jos a băncii! In ce sunt înțepenite picioarele cutiei și picioarele scaunului? (în 2 lemne). Cum vom numi și partea aceea? (... *stinghiile băncii*) (cor.) Ce am spus noi că are banca? *Banca are tablă, cutie, picioare, scaun, rezemătoare, talpă și stinghii* (cor.)

Se întrerupe lecția prin ședere și sculare (de 2—3 orî).

Mănile la piept! Picioarele pe talpa băncii! Ascultați! Din ce e făcută banca? (... lemn). Ce vedeți la bancă, ce nu este de lemn? (... călimări). Din ce sunt făcute călimările? (... sticlă și alamă). Cine face bănci? (... tâmplarul). Ce mai face tâmplarul? (... mese, uși, etc.) Dar cine vopsește băncile? (... vopsitorul). Pentru cine sunt făcute băncile? (... pentru școlari). Ce fac școlarii în bănci? (... șed, scriu și citesc). Luați seama! Fără bănci, ați putea să scrieți bine? (... n'am putea). Cum este dar banca pentru școlari? (... trebuincioasă). Cum se cuvine să păstrați băncile? (... curate, să nu se taie și să nu se sgarie).

Pausă. Se cântă „Copii când sunt drăgăstoși“ împreună cu mișcări gimnastice.

III. *Rezumat* : Despre ce obiect de școală am învățat azi? Ce este banca? Câte bănci sunt în clasă? Pe ce sunt așezate băncile? Cum este banca? Câte culori are banca? Din ce e făcută banca? Cine face bănci? Ce fac școlarii în bănci? Cum trebuie păstrată banca? (Câte un școlar rezumă cunoștințele relative la un punct, ceilalți îl controlează).

IV. Fiind-că ați fost cu minte și mi-ați știut ce v'am întrebat, ascultați, că am să vă spun o *istorioară*. „*Copilul neastâmpărat*“. Florea umbla la școală. Acasă mai toată ziua se juca. Când institutorul îi da ceva de scris, el scria cu grabă, numai ca să-î rămână mai mult timp de joc. La școală el venia mai de vreme, de cum îi spunea institutorul. Aci Florea nu ședea la locul său în bancă. Iși lăsa numai ghiozdanul și, apoi, începea să sară peste bănci. Sărind, el mișca și lovia pe ceilalți școlari, făcea praf. Când institu-

torul intra în clasă, vedea băncile murdare, clasa plină de praf; iar școlarii cari mai de care i se plâneau de ceea ce făcuse Florea. El era pedepsit. Dar el nu vroia să se îndrepteze, nu se astâmpăra.

Intr'o zi Florea sărind ca și altă dată din bancă în bancă, îi alunecă din repezială piciorul de pe tabla băncii. Și, iată !... El căzu jos. Iși lovi capul de o bancă. Sângele începu să curgă. Florea speriat începu să țipe și împreună cu el plâneau și ceilalți școlari. Când institutorul intră în clasă, ce văzu ? Pe Florea cu capul spart și mai toți școlarii împrejurul lui. Institutorul îl legă la cap și-l trimise acasă cu servitorul. Pe Florea îl durea acum capul. A doua zi începu să i se umfle, acolo unde era lovit. A trebuit să stea 2 săptămâni acasă și să rabde mari dureri, până când i s'a vindecat rana. După această întâmplare, Florea s'a făcut băiat de treabă. (După ce se istorisește ast-fel de propunător, se istorisește apoi de 3 sau 4 școlari.

V. *Partea morală.* Ce făcea Florea în clasă ? (... făcea praf, murdăria băncile). Bine făcea el ? (... nu). Ce trebuie dar să nu faceți voi băncilor ? (... să nu le murdărim, să nu le tăiem cu briceagul, etc.) Ce fel de copil era Florea ? (... neastâmpărat). Cum s'a văzut el, fiind-că era neastâmpărat ? (... cu capul spart). Aceasta o putem spune pe scurt așa :

„Copilul neastâmpărat
Se vede cu capul spart“.

Repetiție până ce toți școlarii știu aceste două versurile pe din afară. — Inchiere. — Rugăciune. — Eșire în ordine.

Șt. Negulescu.

Anul al IV.

PESTALOZZI¹⁾

În ce privește însemnătatea practică a mijloacelor de învățămînt întrebunțate în institut, Girard nu o găsește în totul egală. Ast-fel pentru studiul limbii materne, el constată că s'a părăsit sau cel puțin s'a reformat *Cartea mamelor* și că se urmează mai cu seamă cartea elementară de Tillich (Lipsca, 1803); apoi vin lexigrafia, sintaxa, prosodia, declamația și stilul: «Astea se apropie prea mult de cărți și de metode cunoscute, de aceea nu este nimic de zis despre dinsele. Geometria este mai naintată de cât limba; ea se deosebete din mai multe puncte de vedere»; Girard atribue lui Schmid meritul succesului dobândit în această ramură: «Progresele în geometrie, scrie el, sunt isbitoare; ele sunt chiar cu totul minunate, mulțămîntă conducerii inteligente și pacienței metodice a lui Schmid.» Pentru calcul, Girard felicită pe Schmid că a îmbunătățit vechiile elemente întrebunțate la Burgdorf; îl laudă și pentru învățămîntul algebrii. «Geografia n'a făcut nici un progres până astăzi; programul acestui studiu e prea întins. Lecțiile de istorie n'aū nimic de însemnat. Istoria naturală se face, la început, prin observare directă, în plimbări și cu colecțiuni; apoi vine o învățare sistematică, unde profesorul întrebunțează pentru zoologie, *Tractatul elementar de istorie naturală* al lui Dumenil (Paris, 1807), și pentru botanică și mineralogie — cărțile lui Blumenbach, Emmerling și Leonhard. Metodele întrebunțate pentru învățarea desemnului și a cântului sunt originale și au merite nelăgăduite, deși li s'ar putea face oare-cari critice. «Învățămîntul religiunii nu prea i-a plăcut părintelui Girard.

1) A se vedea numărul precedent.

Dieta ordonând această cercetare pusesse trei cestiuni comisiunii: I) Dacă în institutul de la Yverdon s'ar putea găsi modelul unei scoale primare pentru sate și orașe; II) Dacă institutul ar putea oferi desvoltările trebuincioase unei școli secundare și III) Dacă scoale stabilite dupe modelul institutului ar putea servi de introducere la studiul științelor. La tustreile întrebării Girard răspunse negativ; privind activitatea institutului din punctul de vedere al maximelor fundamentale, al regulilor generale, cunoscute sub numele de metoada lui Pestalozzi, zice: «această metoadă și regulile ei trebuie să însuflețească toate instituțiunile noastre». Mijloacele însă întrebuițate în institut n'ar putea fi transportate intocmai în scoalele publice de nici un grad. Mai departe Girard urmează: «veșnic vom regreta că Pestalozzi a fost silit să easă din modesta sa carieră ce-și alesese cu atâta zel și dragoste. Acea școală primară, model al tuturor celorlalte, nu va fi decî de cît o cugetare frumoasă, de sigur, care-î va onora inima și-î va eterniza memoria. Să dăm dreptate intențiunilor, silințelor, perseveranței lui; să profităm de acele idei folositoare, să urmăm exemplele ce ni s'au dat și să deplângem destinele unui om care, contrariat fără încetare de evenimente, n'a putut *nicî odată* să facă intocmai cea ce el vrea. Ori-cine ar citi aceste linii, va recunoaște că Girard era vulpe șireată: sub vorbe și frase justificative la adresa lui Pestalozzi, spunea că practica institutului era departe de teoria lui.

Girard vorbește în raportul său și despre personalul institutului. Ast-fel în Noemvrie 1809, se aflau 165 de școlari, din cari 137 interni și 28 parte esteri, parte demi-interni; 78 erau Elvețieni și 87 streini. Pentru institutul de fete care era în leagăn, nu se arată numărul elevelor, ci numai că unele sunt interne și altele esterne. Afară de acestea, cele două institute mai au

câte o secție destinată să formeze institutori și institu-toare. Școala normală pentru formarea de institutori număra 32 de elevi: din cari numai cinci nu erau streini. Cea mai mare parte a elevilor normaliști trăiau în oraș liberi de capul lor și erau cunoscuți sub numele de *streini cari învață metoada*. Școala normală pentru formarea de institutoare avea 12 eleve, interne sau esterne. Cele interne locuiau cu elevele, astfel că aci găsim în mic imaginea unui seminar ¹⁾ de institutoare. Personalul didactic al institutului de băieți cuprinde numele următoare: Niederer, Krüsi, Muralt, Schmid, Koffmann, Mieg (din Francfort), Hagnauer, Göldi, Baumann, Knusert, Frick, Baumgarner, Ramsauer, Egger, Heusi, Leuzinger, Sigrist, Weilenmann, Tondu, Tanner (toți Elvețieni); Renner (Bavarez); Haag din Baden; Braun și Hennind din Prusia; Krüger din Mecklenburg; Schumacher din Vestfalia, etc. În institutul de fete, învățământul era predat de trei dascăli ai institutului de băieți: Niederer, Krüsi și Hagnauer, și de alți trei dascăli speciali: Thieriot de Saxonia, Furrer din Zurich și Jordan din Yverdon, plus Kasthofer din Berna și Lozeron din Yverdon. Mai departe raportul lui Girard arată că profesorii erau constituiți în comitete, din cari câte unul pentru fie-care specialitate, unul pentru disciplină și altul pentru partea morală. Membrii fie-cărui comitet se întruniau odată pe săptămână, apoi la finele fie-cărui săptămâni se adunau toate comitetele împreună și ceea ce decideau ele avea putere de lege. Această întrunire generală se făcea sub direcția lui Pestalozzi sau a unuia din profesori delegat de el. — Direcția avea un birou foarte activ, împărțit în două: o divizie literară și științifică, alta de corespondență cu părinții elevilor. Iacă, acesta e pe scurt cuprinsul raportului făcut de Girard.

1) Seminar va să zică școală pedagogică ori normală.

Corpul didactic întreg, afară de Schmid, fu nemulțumit de acel raport; de aceea ei își propuseră să-i facă un răspuns afară de Schmid care se opuse, propunind reforme și reducerea totodată a câtor-va clase superioare. Văzând însă că nu se poate înțelege cu colegii săi, părăsi institutul în Iulie 1810, adică la o lună dupe publicarea raportului în cestiune.

Singur Pestalozzi regretă din inimă plecarea lui Schmid, zicând că dacă nu i-s'ar fi sleit puterile, ar pleca și el, pentru ca să întreprindă ceva care să poată aduce la îndeplinire.

Tot în vara anului 1810, părăsiră institutul încă alți patru profesori buni: Muralt, Türk, Hoffmann și Mieg, așa că din vechii colaboratori ai lui Pestalozzi mai rămăseră numai Krüsi și Niederer, slab ajutați de dascălii cei tineri și fără experiență.

Dieta elvețiană luând în discuție, în Aprilie 1811, raportul celor trei comisari redigiat de Girard, judecă că n'avea să ia nici o hotărâre, pentru că nici Pestalozzi nici comisarii nu propuneaș nimic; de aceea ea se mărgini a exprima lui Pestalozzi *recunoștința Patriei*.

Dar raportul lui Girard procură arme adversarilor lui Pestalozzi; ast-fel profesorul Haller din Berna publică în jurnalul german „*Göttingische gelehrte Anzeigen*“, la 13 Aprilie 1811, o denunțare foarte gravă contra institutului de la Yverdon, acuzându-l că inspiră scolarilor ură contra creștinismului, contra autorităților și desvoltă în ei opinii revoluționare. Cu consimțimintul lui Pestalozzi, Niederer publică un răspuns viguros, respingând cu indignare imputările lui Haller și dupe aceea lăudând institutul, discută toate punctele din raportul lui Girard, revindecând mai cu seamă pentru Pestalozzi meritul invențiunii ce-i tăgăduise raportul. Cei trei comisari somați de Niederer să răspundă calomniilor lui Haller, declarară de calomni (în Septembrie 1811) im-

putările acestuia, dar menținură aprețierile din raportul lor. Canonicul Bremi, din Zurich, atacă și mai tare institutul din punct de vedere religios. Pestalozzi stăruie de dînsul în deșert ca să-și retracteze imputările, apoi voi să-l dea în judecată dar tot în deșert, în fine publică un răspuns, lăsând de o parte cestiunea religioasă și adresându-se mai mult patriotismului concetățenilor săi. Scurt în anii 1811, 1812 și 1813 se publicară mai multe scrieri de către Pestalozzi și Niederer intru apărarea institutului. Aceste scrieri ocupară tot timpul și toate puterile intelectuale, ba sleiră de tot și mijloacele bănești. Librăria și tipografia, stabilite în institut pentru publicarea și vînzarea publicațiilor institutului, departe de a fi un izvor de venituri, aveau să se termine mai târziu cu o lichidare ruinătoare.

Cu toate acestea, institutul primia tot mai mulți vizitatori, așa că aceasta ajunsese la modă. Pestalozzi identifică de aci 'nainte succesul institutului cu succesul ideilor sale, pune în aceasta tot viitorul metodei sale; căci, pentru publicul cel mare, valoarea teoretică a doctrinei trebuia să se măsore dupe gradul de reușita practică a institutului. În marea sa dorință de a da vizitatorilor o opinie bună despre întreprinderea sa, Pestalozzi organiza pentru dînșii probe amăgitoare. De acea, de câte ori sosia un nou vizitator, el se adresa dascălilor de încredere și le zicea: «Iată o persoană însemnată, care vrea să vază tot. Arătați-i cea ce știm să facem, luați-vă scolarii cei mai buni, aduceți-vă caetele de învățămînt, și faceți-l să vadă, să cunoască bine cea ce putem și cea ce vrem», așa scrie Ramsauer. Sute și mii de atari probe aū trebuit să se facă, de multe ori pentru vizitatori ignoranți și ordinari. Aceste intreruperi cauzaū un mare rău învățămîntului. În 1814, veni, la Yverdon, prințul Esterhazy, persoană foarte însemnată și bogat putred, avēnd moșii imense

in Austro-Ungaria, cu sute de mii de sclavi». Dacă-l putem câștiga în favoarea cauzei noastre, zicea Pestalozzi, de sigur că el va înființa scoale și va da libertate sclavilor săi». Proba se făcu la otelul, unde trăsesse prințul, care rămase pe deplin satisfăcut mulțumind de mai multe ori lui Pestalozzi. — Printre visitorii însemnați, merită o deosebită atenție Iulian de Paris, care stete lung timp la Yverdon, în 1811, legând o strânsă amicitie cu Pestalozzi și publicând dupe acea doă scrieri asupra institutului de la Yverdon, cari făcură să vie la acest institut câți-va școlari francezi.

Starea financiară a institutului, la finele anului 1812, era foarte critică, căci datora 30,000 de franci; de acea Pestalozzi se adresă la doi amici, consilierul Vogel din Zurich și Mieg de la Francfurt, care locuia acum la Paris și care fusese unul din colaboratorii săi; el voia ca prin mijlocirea acestora să facă un împrumut, dar nu putu isbuti. Spre a preîntâmpina un dezastru financiar, o parte din averea D-nei Pestalozzi fu întrebuințată pentru plata creditorilor celor mai pretențioși. Institutul de fete trecu de sub direcția D-nei Custer sub a D-rei Rosetta Kasthofer, în scopul de a mai ușura pozițiunea lui Pestalozzi, dar eși și mai rău. Trimișii streini își terminaseră studiile pedagogice și se întorseseră în patrie, fără ca guvernele respective să mai trimită alții. Pe lângă aceasta, dascălii și școlarii în vârstă de nație germană alergară de se înrolară (în 1813) sub drapelele coalizațiilor contra lui Napoleon. Aceste împrejurări agravară și mai mult poziția institutului. Spre a eși din această stare rea cu desevêrsire, Niederer propuse rechemarea lui Schmid, care se afla director la scoala din Bregenz, în Bavaria, de la 1811. De atunci se stabilise relații amicale intru dînsul și Yverdon. El nu consimți să vină de cât în anul 1815, în urma unor noi și repetate stăruințe din partea lui Niederer și a lui

Pestalozzi. În acest interval se petrecură mai multe fapte importante la Yverdon : 1. Niederer se căsătorii cu D-ra Kasthofer în Aprilie 1814 ; 2. D-na Pestalozzi desaproband această căsătorie se retrase la Neuhoft ; 3. Nepotul lui Pestalozzi, Gottlieb, care pân'aci fusese scolar în Institut, fu dat ucenic la un boiangiū în Zurich ; 4. Austriacii voriră să facă un spital militar în castelul din Yverdon ; de acea Pestalozzi se duse la Băle (Basel) unde se afla Alexandru I, țarul Rusiei, și-l rugă să nu se facă spital la Yverdon, cea ce obținu. Pestalozzi profită de ocazie spre a recomanda din toată inima țarului ca să reformeze scoalele și să dea libertate sclavilor ; țarul surise, dar dupe câte-va luni i trimise o decorație ; 5. În același timp, Pestalozzi vorbi cu regele Prusiei la Neuchâtel. Acuma Pestalozzi spera mult de la monarhi și-i părea bine de căderea lui Napoleon, pe care-l considera de inimic al educațiunii poporului.

Atunci se schimbă și constituția politică a Elveției. Actul de mediațiune fu desființat și înlocuit prin un *Pact federal*, sancționat de Congresul din Viena, 1815, care dede Elveția cu 20 de ani înapoi. Pestalozzi, ca un cetățean ce era devotat binelui patriei, protestă contra acestei schimbări făcute de aristocrați, scriind o carte destul de mare, dar fără nici un rezultat bun. În această lucrare se vèzu că spiritul lui mergea repede spre decadență. Iulian de Paris, în dorința de a ajuta institutul, stăruie de se formă la Yverdon (în Noemvrie 1814) un consiliu de administrație. El procură încă institutului mai mulți dascăli francezi (între alții Bonifaciū) și căți-va scolari noi. Cu toate acestea institutul sta rău. Pestalozzi îmbătrânind devenia tot mai incapabil de direcția institutului ; temperamentul lui se 'năspria de atâtea necazuri ; il vedeai când infuriindu-se contra persoanelor dimprejurul lui, când umilindu-se inaintea

lor și rugându-le în genuchi să le fie milă de el. Tot asemenea se purta și către Niederer care-l exaspera cu pretențiile lui, voind să-și impună ideile sale chiar contra tendințelor personale ale lui Pestalozzi.

În Septembrie 1814, muri și D-na Custer, așa că bietul bătrân rămase cu totul isolat, fără să mai aibe nici o persoană care să se induioșeze de starea lui morală; de acea D-na Pestalozzi crezu de datoria sa a sacrifica repausul ei spre a veni la Yverdon ca să împărtășească cu bărbatul său necazurile lui.

Englezul Synge își propunea să trimită câți-va scolari la Yverdon; de acea Niederer scrisese lui Schmid mai multe scrisori în Ianuarie și Februarie 1815. În epistola de la 15 Februarie, între altele, îi zicea: «Pestalozzi, tu și eu, vom forma un triumvirat... Noi vom lucra frățește...» Înduplecat Schmid demisionă din director al școlii din Bregens și în Aprilie sosi la Yverdon.

Aci începe o nouă perioadă pentru institutul pestalozzian. Schmid găsi pe bătrânul Pestalozzi cu totul desperat și desgustat de institut; se săturase de domnia lui Niederer și vorbea să se retragă la Neuhoof spre a-și petrece în pace ultimele zile. Schmid făcu reforme bune: depărtă câți-va dascăli nefolositori (căci atunci se aflau 22 de dascăli și 78 de scolari): scăzu plata dascălilor pe jumătate și mări numărul lecțiilor ce trebuia să dea fiecare. Introduse o rândueală ne mai văzută în mersul interior al institutului; aduse în capul menajului iarăși pe Lisbet, care fusese înlocuită prin D-ra Ray de Grandson de către consiliul de administrație. Toată lumea aprobă și se supuse măsurilor luate de Schmid. Dar îndată ce lucrurile fură îndreptate, se iviră nemulțumiți cari formară o ligă puternică contra lui. Din nenorocire tocmai atunci muri D-na Pestalozzi (Decembrie 1815) în etate de 76 de ani. Această moarte dede

semnalul de război din partea dascălilor germani cari făcură un act de acuzare contra lui Schmid la care se uniră Krüsi și Romsauer și-l înaintară lui Pestalozzi.

Până aci în numărul present.

E. B.

Stimate Domnule Director,

Următoarea poezie populară intitulată «Moșneagul» n'am putut-o vedea publicată în nici o revistă sau alt organ de publicitate; în interesul literaturii noastre populare, vă rog să bine-voiți a da loc în coloanele prețioasei Domniei-Voastre Reviste «Lumină pentru toți» acestei poezii populare.

M OȘ N E A G U L

(POEZIE POPULARA)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

În curte, Doamne, în curte, dragă,
În curte la moșneag bătrân.
Cu bărbuța pân' la brâu,
Barbă albă, colilie,
Ca o coală de hârtie
Ce șade în prăvălie
Și logofeții mi-o scrie.
Să vezi moșneagul bătrân
Cu bărbuța pân' la sân,
De la dalbe tinerete,
Pân' la blânde bătrânețe
Fecioraș n'a dobândit.
După ce a 'mbetrănit
Și barba-i s'a albit
Un fecior a' dobândit,
Și de vârstă l-a făcut;
A plecat ca să-l însoare
Ca să-și ia d'o noră 'n casă,
Să-i dea cu pahar la masă
Și de mult ce l-a iubit,
Logodnică i-a găsit.

Tinerii mult s'a'u plăcut
Și nunta s'a și început.
Sâmbătă seara spre Duminică
I-a fost fedelușu, mas-a mică,
Iar Duminică seara spre Luni
[mas-a mare;
Luni în horă, că l'a scos
Marți la oaste i l'a scris,
Nunta abia s'a isprăvit
O hârtie i-a venit,
Carte albă, slove albastre,
De la Domnie trimeasă
Ca să-l ia pe el la oaste.
El pe mândra o lua,
În dosul casei o ducea,
De trei-ori o săruta
Și din gură așa-i zicea;
—, Uite mândro, mândra mea,
Eu mă duc la oastea grea,
S'o mănânce pustia.
Eu mă duc și tu rămâi,

Cu cin' să te mai mângâi ?
 Cu patu star'ar pustii.
 Dar pe mine să m'adăști
 Noué anî și jumătate,
 Pân' oi veni și eû, frate,
 Când o povârni pe zece
 Să nu mai traği tu nădejde,
 Să mai sădești busuioc
 Pus în vatră vezi de foc,
 Busuiocu a răsări
 Să scii bine c'oi veni,
 Dar, dacă n'o răsări,
 Să scii că n'oi mai veni
 P'acolo m'oi prăpădi".
 Ast-fel de cuvînt îi da,
 Ziua bună își lua
 Și pleca la Poarta Impăratului
 Pe drumul Țarigradului

II

A slujit noué anî și jumătate,
 C'a slujit el cu dreptate,
 Când a pornit pe zece,
 Mândri logoditori i-au venit,
 În cas' mândra i-a pofit
 Și cu dinșii s'a 'nvoit.
 Dar moșneagul cel bătrân,
 Cu bărbuța pân' la brâu,
 El de ciudă, de mánic,
 A apucat drumul la vie
 Luă sapa la spinare,
 Tărnăcopu 'n suptioară
 Și-a intrat în via mare
 Pe pârleazul de la vale ;
 Dar nu sapă, cum se sapă,
 Taiă vița din rădăcină
 D'o seacă de la tulpină
 Ș'o aruncă pe vișitură
 Încărcată cu struguri negri.
 Venia câte-o cioră neagră
 Și fugia cu vița 'ntreagă,
 Și mai venia grăurași

De mânca la brobonași
 Mai venia și păserele
 Să mănânce brobonele,
 De dă junghiū inimii mele.
 Așa moșneagul săpa,
 Pușinel se hodinea
 Ochișorii 'și închidea

III

Pe drumul cel părăsit,
 Cu troascăt verde 'nvêlit,
 Venia tare d'un voinic,
 Voinic negru de gânduri,
 Calul bătut de drumuri ;
 La moșneag înnemeria,
 Și de bună ziua îi da,
 Moșneagul îi mulțumea
 Nici de cum nu-l cunoscea,
 Dar băiatu-l cunoscea
 Și din gură îi zicea :
 — „Măi, băete Dumneata,
 De ce prăpădești via,
 Că e păcat pentru ea ?
 Mai vèzui săpând colea,
 Ca la tin' la nimenea".
 — „Măi, băete Dumneata,
 Descalecă de pe cal,
 Să puî mâinile la piept
 Și să-ți spuî cuvîntul drept.
 Eû de la dalbe tinerețe
 Pân' acum la bătrânețe,
 Fecioraș n'am dobândit.
 După ce-am 'mbêtrănit,
 Dumnezeû cu min' a vrut,
 Un fecior am dobândit,
 Și de vèrstă l-am făcut ;
 Ast-fel de drag ce mi-a fost,
 Am plecat ca să-l însor,
 Ca să-mi iaû d'o noră 'n casă
 Să-mi dea cu pahar la masă.
 Dar, când nunta-am isprăvit,
 O hârtie mi-a venit,

Carte albă, slove albastre,
 Și mi-l'a luat la oaste;
 El cu mândra s'a 'nvoit,
 Ca pe dînsul să-l adaste
 Nouă ani și jumătate
 Pân'o scăpa și el, frate,
 Când o povârni 'pe zece
 Mândra lui să se mărite,
 Să nu treacă vremea ei
 Pe cum o trece ș'a lui;
 Ș'alt cuvînt el i-a mai dat,
 Să sădească busuioc,
 Pus în vatra vezi de foc,
 Busuioc d'a răsări.
 Și din pămînt o eși.
 Să scim bine c'o veni.
 Busuiocu-a răsărit
 Și din pămînt a eșit
 Voinicul n'a mai venit,
 Poate s'o fi prăpădit.
 Mândri logoditori i-au venit,
 Și'n cas' mândra i-a pofțit
 Și cu dînșii s'a 'nvoit
 I-am lăsat bînd și mîncînd
 Și de ciudă, de mînie,
 D'aia am venit eu la vie
 Să prăpădesc eu munca mea,
 Că n'are cui rămănea"
 Dar băiatu, unde auzia
 Lacrimile-l podidea,
 Cu spatele se întorcea,
 Cu basmaua se ștergea.
 Țrăi băiatul zicea:
 —„Măi, moșnege Dumneata,
 Lasă tărîncopul la focul,
 Sapa las'o la naiba
 Si du-mă la casa ta,
 Să-mi dai un păhar de vin,
 Că sunt și eu om străin
 Sunt venit prea de departe,
 De nouă ani și jumătate,
 Mîncat de străinătate,

Nicî na'm mumă, nici n'am tată"
 Moșneagul, unde-auzia,
 Tărîncopul jos lăsa,
 Sapa jos c'o lepăda,
 Cu voinicu acas'venea.
 Boerî 'n pat, bea și mîncea,
 Voinicul în cas' intra
 De pe ușă că ședea
 Nime 'n seamă nu-l băga,
 Că ședea trist și mîhnit
 Par'că de stele bătut.
 Dar nașul, unde-l vedea,
 La fină-sa că striga
 „Aleî, fină, dumneata,
 Țst creștinaș de colea
 Sărută-I și lui mîna,
 De n'o avea nici o para,
 Ți-oî da eu din punga mea“.
 Dar fină-sa nu mi-și vrea,
 Ca să-I sărute mîna,
 Că prea-l vedea smolit,
 La haine călugărit,
 Și la față oălit.
 Ș'altă dată îi mai zicea:
 —„Fină, pentru cinstea mea,
 Sărută-I și lui mîna“.
 Rușine i se făcea
 Un păhar de vin umplea
 Și la dînsul că mergea,
 Mîna dreaptă îi săruta,
 Păharul în mână îi da;
 El nici vinișor nu bea,
 Dar inelul îl scotea
 Și 'n păhar mîndri-l punea,
 (Inelul pē când s'a cununat,
 Și cu mândra l'a schimbat)
 Dar mândra inelul cunoscea
 Ș'odată începea d'a țipa,
 Prea bine îl cunoscea,
 Unde-n brațe îl lua
 În față că-l săruta
 Și la boerî le zicea:

„Beți, boeri, toți și mâncați
 Și de cale vă cățați
 Că mi-a venit soția,
 Care m'am cununat cu ea
 De la tinerețea mea“.
 Boeri!, unde-auzia,
 Toți pe masă se'ntrista.
 Dar moșneagul cel bătrân
 Cu bărbuța pân' la brâu,
 Unde și el auzia
 P'afar' cădea și leșina,
 (Că dacă-i spunea băiatu de la vic,
 Nu mai putea să mai vic,)
 Și la un ceas se scula

Si'n cas' la băiat intra
 —„Stați, boerilor, nu plecați,
 Toți în casa mea să stați,
 Că fiu-meu când a venit
 Par'că am mai întinerit“.
 Toți boeri! îi opria,
 Alți lăutari tocmia,
 Nunta al doilea nuntea;
 Iar boeri! îi dăruia
 Unii vii, ș'alții moșii.
 Voinicu-și lua pe mândra,
 Fiind-că a făcut el slujba.

STOIAN POPESCU
învățător.

Nota Redacțiunii. — Deși acest cântec vechiu se mai află publicat în colecția D-lui G. D. Teodorescu (pag. 616—622); totuși deosebirea este foarte mare în cele mai multe părți; de aceea credem că facem un serviciu literaturii române publicându-l.

E. B.

CARACTERUL ¹⁾

I. FORMAREA CARACTERULUI

3. Influența cărților și a operilor de artă

Plutarch a justificat procedarea zicând că n'a voit să scrie istorie, ci viețile bărbaților mari.

Lucruri la părere neînsemnate spun în biografie și istorie adese-orî mult și cauzele mici aū mari efecte. Pascal a observat că dacă nasul Cleopatrei ar fi fost mai scurt, poate că toată lumea ar avea azi o altă înfățișare. Fără dragostile lui Pipin cel gras Arabii ar fi coprins poate toată Europa căci un copil de florî al lui Pipin, Carol Martell a fost acela care a bătut pe Arabi la Tours și i-a gonit din Franța.

Cum că Walter Scott (renumitul romanțier englez) sâring ca copil prin odaie și-a scrântit piciorul, pare a fi o întem-

1) După Smiles Rudow. A se vedea No. 4, anul VII al acestei reviste, reprodus după *Gazeta Transilvaniei*.

plare foarte neînsemnată; dar operele sale frumoase ca „Ivanhoe“ și altele sunt a se mulțumi acestei întâmplări. Când fiul lui a voit să intre în armată, scrisese Scott către Sonthey: N'am nici un drept de a împedica pe fiul meu a-și alege o carieră pe care mi-ași fi ales-o și eu, dacă nu eram schiop. Așa dar, dacă nu și-ar fi scrântit piciorul Scott ar fi luat parte la vr'un război și s'ar fi întors cu decorații pe piept; dar noi foarte probabil n'am putea citi azi operele sale cari i-a făcut numele nemuritor și au câștigat țării sale atâta glorie. Și Talleyrand fu împedecat de a intra în armată pentru că era schiop; dar pentru aceea el deveni prin talentul său și prin învățătura diligentă și zeloasă unul din cei mai mari bărbați de stat ai timpului său.

Piciorul diform, botocănos al lui Byron a contribuit mult la aceea, ca acesta să devină poet mare. Dacă această diformitate nu l-ar fi amărât, poate nu ar fi scris un singur rând și ar fi devenit cel mai aristocratic pierde vară al timpului său. Dar piciorul său botocănos i-a stîrnit ambițiunea în mare grad și l-a avisat la sine însuși, iar rezultatul îl cunoaștem.

Asemenea avem să mulțumim poate ghebei lui Scarron că a scris versurile sale batjocoritoare și nedecente și satirile lui Pope avem să le mulțumim împrejurării că avea o ghiabă dublă și înainte și în spinare. Ceea-ce a zis Bacon despre desfigurare este în cea mai mare parte adevărat: Cel ce are pe corp o desfigurare care produce dispreț, acela simte toc-mai prin aceasta o continuă stîrnire de a se scutura de acest dispreț; de aceea toți schilozii sunt deosebit de curagioși.

În biografie trebuie să se schimbe lumina și umbra ca și pe o icoană. Fidelă trebuie să fie icoana, fie depinsă ori scrisă. Scott zice: O biografie, tot ce este mai interesant, pierde pentru mine ori-ce fatmec, dacă lumina și umbra nu sunt împărțite cum se cade. Cu un simplu panegiric nu mă pot împăca.

Johnson zicea cu drept: Cel ce voește să descrie viața

unui bărbat, trebuie să amintească și particularitățile sale chiar și greșelile sale, pentru că acestea îl caracterizează cu deosebire.

Știri mai esacte, bune ori rele, putem primi mai bine de la cunoscuți, dar acestea nu pot fi publicate totdeauna, din cauza celor cari trăesc încă; și dacă a sosit timpul nu mai știm nimic. Din această cauză rudele și amicii apropiați ai bărbaților mari arare-ori pot da o icoană fidelă a lor și încă și mai puțin putem pretinde o astfel de icoană de la bărbații mari înșiși, ori-cât de atrăgătoare ar fi autobiografia, căci nimeni nu va spune tot ce știe despre sine.

Sfântul Augustin a făcut o rară excepțiune, și el numai pentru aceea a descris în „mărturisirile“ sale așa de pe față egoismul, vițiositatea și înclinarea sa spre minciuni spre a putea lăuda cu atât mai mult grația lui Dumnezeu, care l-a ales pe el dintre cei „rătăciți“ și l-a făcut sfânt spre a o putea înălța chiar față cu masa celor rătăciți și căzuți.

Un proverb zice: Dacă cui-va i-ar fi scrise greșelile pe frunte, el ar trebui, de ar fi chiar omul cel mai de treabă, să-și tragă căciula peste ochi. Voltaire zice: Nu există nici unul care n'ar avea în sine ceva de desprețuit, ceva de la fiarele sălbaticе. Dar puținii sunt acei cari să ne istorisească frânc cum au știut îmblânzi ceea-ce e animalic într'înși.

O descriere a vieții proprie de ar fi încă odată așa de fidelă, fiind-că ne dă totdeauna o parte a adevărului, ne poate înfățișa o icoană de tot falsă. Poate să se acopere greșelile, câte o dată se justifică persoana față cu ele — destul însă că omul nu pare nici o dată cum este, ci numai cum do-rește să fie privit de alții. Scott, Movre, Southey, toți au început să-și descrie propria lor viață; dar au trebuit să gă-sească, ori că problema este prea grea, ori că e prea delicată și au încetat de a mai scrie.

Franța este cu deosebire bogată de „memorii“ de acestea. Ele sunt pline de trăsură de viață și de caracter, precum și de particularități, cari s'ar putea numi frivole, dară cari fac

lumină asupra împrejurărilor sociale și asupra culturii generale a acelor timpuri. Memoriile lui St. Simons, care ne înfățișează epoca lui Ludovic al XIV, cuprind cea mai admirabilă descriere de caractere.

Pe când mulți dintre bărbații cari au jucat mare rol pe timpul lor, sunt azi uitați, operele spiritelor mari au influența și influențează cu atât mai mult asupra altora. Spre a dovedi aceasta, vom cita operele de predilecțiune ale unor bărbați însemnați.

Intre poeți Dante a prețuit mai ales pe Virgiliu, care din parte-și și-a fost luat de model pe Homer. Dante iarăși a fost autorul de predilecțiune al multor poeți mari. Corneille admira pe Lucanus. Schiller pe Shakespeare. Unul din cei mai buni archierei ai Angliei, Iohn Spart zicea: Shakespeare și biblia m'a făcut să fiu arhiepiscop de York. Goethe își afla mângâerea în atica lui Spinoza, care o prețuia mai presus de orî-ce opere. Cărțile de predilecțiune ale lui Milton au fost: Homer, Euripide și Ovid. Pitt prețuia mai ales operele lui Milton. Cartea de predilecțiune a lui Barrow a fost Chrisostom (gură de aur), iar Bossuet, puternicul predicator frances se nutria din Homer.

Frideric cel mare iubia mai ales operele lui Bayle, Rousseau, Voltaire, Rollin, Fleury, Malebranche și pe ale englezului Locke.

Napoleon cel mare citia cu predilecțiune pe Ossian și suferințele lui Werther, dar iubia și pe Homer, Virgiliu, Tassot mai ales pe Milton, iubia poveștile, istoria, matematica, legislațiunea și științele teologice. Voltaire nu-î plăcea, cu atât mai mult însă recomanda tuturor să citească pe Homer și pe Ossian, cari zicea: „înalță sufletul și dau omului o mărimă uriașă.“

Cărțile sunt nu numai cei mai buni soți ai bătrâneței, ci și cei mai buni conducători ai junimii. Prima carte, care face o impresiune adâncă asupra unui om tânăr, are de multe ori o influință hotărîtoare asupra vieții sale viitoare, însu-

fiețindu-l, ca să nisuească cu toată puterea de a-și ajunge ținta ce și-a pus-o, sau arătându-i cărări cu totul nouă de carii până acuma nici că a visat. Câte odată o carte poate cășuna chiar renașterea formală a unui om.

Alfieri citind pe Plutarch, Schiller citind pe Shakspeare, iar Gion citind primul tom al istoriei universale, s'a înșuflețit așa de mult, încât toți credeaū, că viața lor s'a început numai din momentul, când au cunoscut aceste cărți.

Lafontaine în tinerețea sa, dintiū era cunoscut ca om le- neș, când însă auzi citindu-se o odă a lui Malesherbes, se zice că a strigat „și eū sunt poet !» și de atunci i-a fost invederat, că are și el talent poetic. Bossuet a fost înșuflețit pentru ștudiū prin aceea, că a citit, ca copil, panegiri- cele lui Fontenelles asupra învățătorilor renumiți. Lacedede a fost îndemnat a studia științele naturale prin „istoria na- turală“ a lui Buffon, pe care a aflat-o între cărțile tătăluī seū și a citit-o de atâtea orī, încât mai că o știa de rost. Goethe fu influențat tocmai în momentul decisiv prin „pre- dicatorul de la țară“ al lui Goldsmith, și el mărturisi, că în mare parte are să mulțumească acestei cărți, ce era mai bun- din creșterea sa.

Keightley, când era încă copil, a citit pentru prima oară „Paradisul pierdut“ al lui Milton și aceasta l-a îndemnat a serie mai târziū biografia poetului. El zice cu tot dreptul : Cunoștința cu „Paradisul pierdut“ formează sau ar trebui să formeze în viața fie-căruia, care are gust și pricepere pen- tru poezie, un însemnat capital. Eū nu voiū uita nici odată acel timp... Eū de atunci m'am ocupat mereū cu Milton ; operile sale mī-au fost un izvor de plăcere în zile bune de mângâiere și de îmbărbătare în zile bune.

Asemenea sentimente se află la cei vechi destule. Ast-fel zice Seneca : Ocuparea cu știința ne înfrumusețează viața în fericire și ne face mai tari ca orī-ce în nefericire.

Plutarch ne spune că Dionisiu cel mai tînăr, după ce a fost detronat, fiind întreat, că ce i-au folosit Platone și în-

telepciunea, a răspuns: Atâta mi-au folosit că pot suporta o ast-fel de schimbare a norocului fără ca să fiu de loc alterat.

Plinius zice în scrisorile sale: Știința este mângâierea și bucuria mea; nu este noroc, care nu s'ar mări printr'însa; nu este nenoroc, care printr'însa nu s'ar ușura. În zile de boală, de pericol și chiar și după moartea iubiților mei eu mi-am luat refugiul la ea, care este singurul mijloc de alinare al durerii, căci ea mă învață a înțelege mai bine nefericirea, dar a o și suporta cu mai mare răbdare.

Și Thomas Hood mărturisește: O iubire firească ce-o avem pentru citire și învățătură m'a ferit poate de naufragiul moral de care sunt ajunși mai ales copiii cari rămân de timpuriu orfanî. Cărțile mele mă rețineau de a vizita cârciumile și a-mi petrece vremea în asemenea chip. Cel ce se află sub influența nobilitoare a lui Shakspeare și a lui Milton, arareori va căuta societatea rea.

Dar cărțile nu numai că au îndemnat pe mulți de a scrie opere însemnate, ci i-au îndemnat a săvârși și alte fapte.

Bentham — renumitul jurisprudent englez — a descris efectul extraordinar ce l'a exerciat asupra spiritului său fraged citirea lui „Telemac.“ Eram atunci, zice el, de șase sau de șapte ani și-mi închipuiam că însu-mi sunt eroul care mi se părea a fi modelul perfecțiunii și mă întrebam câte o dată de ce n'aș putea să devin și eu un Telemac. Acest roman îl pot considera ca piatra fundamentală a întregului meu caracter; el a determinat cariera mea, cu deosebire a contribuit să primesc „principiul utilitarismului.“

Sfântul Augustin a fost influențat mai întâiu de citirea lui „Hortensiu,“ al lui Cicero, așa că a părăsit viața sa nemonală și a început a se dedica scopurilor celor mai înalte.

Este superflu de a vorbi de grozava influență ce au avut-o cărțile asupra desvoltării omenirii. În cărți este adunat rezultatul muncii spirituale a întregii omeniri și de aceea cărțile au fost puterea motoră cea mai plină de efect a tuturor

timpurilor. De Bonald zice cu drept cuvînt: De la biblie pînă la caracterul social al lui Rousseau au existat cărți cari au avut ca urmare revoluțiuni.

În adevăr, o carte mare are adese-orî efecte mai însemnate ca o bătălie mare. Chiar și opuri de ale poeților au avut adese-orî o influență grozavă asupra societății. Ast-fel Rabelais în Franța și Cervantes în Spania au frânt de o dată domeniirea cavalerilor și a călugărilor, numai prin arma satirii, contrastul firesc al groazei. Poporul rîse și se simți iarăși sigur.

CHESTIUNI DIN METODICA SPECIALA

GEOGRAFIA

Studiul Geografiei mi-a făcut totdeauna o deosebită plăcere. Imprăștiată în acele fermecătoare descrieri ale unor autori streini și români, mi-am deschis mai bine ochii pentru înșirarea și apercepțiunea cunoștințelor în clasele primare.

Nu-î vorba, suntem departe de a fi înțeleși cu toții — dascăli și elevi — asupra importanței celei mari a acestui studiu. Pe unele locuri, trebuie să o mai spunem, se îngreuiază mereu mintea cu țifre, nume încălcite, că te miri cum bietele creere mai pot suporta suferințele unui ast-fel de „*ameslec fabulos*“. Rutinați, prin deasa întrebuițare a unui *metod fără metodă*, acei dascăli cred că acesta este drumul cel mai bun pentru predarea Geografiei, adică a ști numirea unor localități fără viață pentru copil, fie chiar cu harta dinainte; a te inomoli în bagajul isbitor de mare al țifrelor; orî a începe acest studiu prin geografia matematică a pămîntului, etc. și a-l sfârși cu cunoașterea locului natal sau a patriei comune.

Autori chiar: «*verba volant, scripta manent*» scot și

acum cărți de geografie și pretind să fie aprobate ca tratate didactice în școlile noastre, de și acele grosolane greșeli stau neconținut în vază.

Și în chipul acesta, cum mai poate fi vorba de un progres sigur și neînălăturat în ale științei de care vorbim, când nici cele mai elementare principii nu se respectă?

Intr'un număr viitor mă voi ocupa osebit de chestia manualelor de geografie întrebuințate în școlile noastre.

Cu toate acestea, față chiar cu greșelile în totul prea bătătoare la ochi, ori-care dascăl, fie și din acei cari nu socot catedra de cât pentru speculă, le va putea înlătura, urmărind în înșirarea lecțiilor planul și materialul de învățămînt prescris în metodică specială a studiului geografiei.

Pentru aceea, vrea să stăm mai mult la vorbă.

Viața înainte de toate se cere să aibă nu numai institutorul, dar și obiectele, ideile mai corect, ce vin înaintea școlarilor. Ce ne-ar folosi nouă niște cunoștințe care nu pot, fie prin natura lor fie prin modul cum sunt produse, dacă nu ne interesează? dacă nu ne fac plăcere?

Știut este, că o cunoștință nu intră în cadrul celor vechi fără nici o legătură cu acestea ori cu eul subiectiv. Celulele creierului nu se vor pune în mișcare pentru a prinde suma de idei ori noțiuni ce i-s'a dat fără un anumit grad de interes din partea nervilor respectivi. În primii ani de școală, când în viața intelectuală, și chiar morală, predomină curiozitatea, ne vom servi și de acest sentiment pentru a face pe copil să învețe Geografie. Imprejurările în care l'am pune, creindu-i vederi noi, isbitoare la ochii tinărului său suflet, lesne impresionabil, vor influența în cea mai mare parte asupra sa.

Din primul an, scolarii învățați să cunoască pozițiunile: dreapta, stânga, sus, jos, etc., pe baza obiectelor din clasă, privite în mod potrivit minții lor, capacității lor de pricepere, fac un pas în studiul Geografiei. Iei vor aplica, mergând pe stradă, aceste noțiuni. Unul apucă la dreapta de școală, altul merge la stânga etc., fie-care vor avea câte ceva de spus în cadrul judecății lor ¹⁾).

Punându-ți în cap să câștigi pe copii pentru viitoarele lecțiuni de geografie, după ce i-ai pregătit pentru mergerea într'un loc, du-te, ca să iați un exemplu, într'o excursiune împrejurul orașului. Alege una din acele zile în care frumusețea naturii să se potrivească cu sentimentele de bucurie ale școlarilor. Mișcă-te cu ei sub cerul liber și fă-i atenți la tot ce vor întâlni în a lor cale. Oprește-te mai ales asupra ridicăturilor de pământ: dealuri, munți dacă pozițiunile îți priesc să-ți vezi, văi, riuri, lacuri, insule, etc. și obijnind ochiul copiilor cu apcecierea frumuseței naturale a locurilor, nu uita a-i pune în poziție să se mire de «*ordo, anima rerum*» ce domnește în universul întreg, a-i obijnui încă su apcecierea distanțelor pe cât posibil este, cu examinarea minuțioasă a tot ce întâlnesc în cale. Și vei vedea că studiul Geografiei nu va mai desgusta.

Cu acestea câte-va bune și plăcute noțiuni câștigate, vei fi făcut al 2-a pas înaintea ta.

Nu-i vorbă, în același timp, copii deprinși prin excursiuni să privească lucrurile (să le intuească) și apoi să-și dea seama de ce au văzut, vor fi conduși de învățător ca în mod simplu să desemneze ce au văzut, — desemn care va fi basă la construcția viitoarelor hărți.

Dar ici nu cunosc orientarea în spațiu de cât după pozițiunile atâta de cunoscute: stânga, dreapta, faceți-i

1) Acelaș lucru și cu noțiunile: părinți, familie, etc.

atenții prin exemple că nu sunt de ajuns. Orizontul, văzut la câmp nu în școală — puntele cardinale, toate aduse în legătură cu cele învățate vor veni imediat să lărgască cunoștințele, în mod gradat și plăcut pentru elevi.

Aci este nevoie, să vedem care a fost motivul pentru care studiul Geografiei trebuie să înceapă numai de cât așa, și nu într'alt fel:

Cu un *spirit de observațiune* cu totul *mărginit* ¹⁾ copilul pășește pragul școlăii. Ie nevoie să nu se desvoltăm în el acest spirit? Nu mai discutăm. Pe el va trebui să se reazime viitoarea cultură intelectuală și chiar morală. Ie adevărat, pe copil tot îl impresionează. De aci aceie întrebări care adesea ne pun pe gânduri, De aci acel: pentru ce? Și micul filosof aștepta de la alții răspunsul la «*causa rerum*».

Creerul lui însă nu se poate întinde peste puteri. A face salturi, firea internă a omului nu o voește și este drept. Totul în natură se schimbă după legi anumite, și pe care nu le putem da la o parte. Deci, natura proprie a copilului cere ca prime cunoștințe în toate elementele de științe în care îl introducem să fie tocmai acelea care cad în cercul său de observație și apoi să se continue în mod progresiv, până când copilul devine om și este în stare să se formeze singur, — fără ajutorul educatorului.

Ca să nu mai întinz vorbă multă, se vede că lucrurile din cercul de observațiune ale copiilor sunt cele deja cunoscute de ei fie în școală, fie pe drum, la câmp cu camarazii lor, acasă etc. De la acest punct pornind, găsim un prim principiu didactic:

Mergi de la cunoscut la necunoscut.

Preparat pentru Geografie, copilul calcă în clasa ur-

---

1) Este foarte adevărat că copiii observă multe de toate. Inșă aci vorbesc despre spiritul de observațiune pentru fie-care obiect în parte*

mătoare, clasa 2-a. Până aci el a primit cunoștințele date ca material la învățămîntul real de care însă se va sluji în mare parte și la Geografie. Din această clasă dar, se poate socoti că începe adevăratul studiu și aci mai ales trebuie să ne dăm bine seamă de valoarea noțiunilor ce punem în capul copilului, adică să nu uităm ca ordinea în care vor urma să fie potrivită cu gradul lor de dezvoltare.

După o repetiție a materialului prins în trecut, ne vom orienta din nou în cercul de observație al elevilor. Ne fiind vorba de a da un plan de învățămînt la studiul Geografiei, vom spune numai că tratarea lui se va face în cercuri concentrice, luând ca punct de plecare școala (clasa) și trecînd apoi la case, locurile de prin prejur, case, strade, culori, comuna, noțiunile de orografie și hidrografie lărgite, locurile din jurul comunei, sate, plasa, plășile, județul cu capitala sa și excursiuni imaginare în județ pentru determinarea distanțelor ¹⁾.

De și am trecut numai în revistă, puntele de căpetenie asupra cărora trebuie să se oprească în tot-d'una privirea învățătorului respectiv, fie-care din ele vor forma la rîndul lor cercuri deosebite de studiat, fiind în același timp ajutate de materialul didactic din cartea de citire și de explicațiile pline de viață ale dascălului.

O lecțiune somnolentă, printr'un ton moale, de asemenea somnoros, nu va putea interesa pe elevi și n'am făcut nimic pentru frumosul studiu ce voim a le da. De aci, al 2-a principiu pedagogico-didactic :

Insufletește pe elevi prin tonul cel viu și prin atitudinea ta în totul insufletită.

De la o vreme, cunoștințele ce utilizăm numai pot

---

1) Materialul de geografie se află înșirat pentru toate clasele în programa analitică. Vezi „Lumina pentru toți“ No. 1. An. VI. Aci nu ne vom ocupa a'î mai pune.

fi văzute de copii. Toți vor cunoaște de exemplu orașul său satul în care locuiesc, mai puțin locurile dimprejur și mai puțin său de loc plasa ori județul, țara etc. Ce este de făcut? Plecând de la al 3-a principiu didactic : *Arată elevilor obiectele în natură, prin intuiții vii, mișcătoare*, care nu și-ar mai avea aci locul, vom deduce un nou procedeu școlar.

Copiii sunt obișnuiți de la intrarea în școală să desemneze. Ei nu vor sta ca vițelul la poarta nouă înaintea hărților și aparatelor geografice. Conduși de mâna dibace a institutorului, *fie-care va trebui să-și însușească semnele cartografice* și să știe, cum este în clasa 2-a, descifra harta. Drept e, ca să pun chestiunea în mod general, hărțile noastre au aparența omului care știe multe și de toate, și în fond nu-și dă seama de nimic. Ce ar folosi elevului acele amănunțimi pierdute par'că, în fața materialului principal. De te uiți pe o hartă a unei comune, a unui județ, a unei țări, te isbește în față neisprăvite nume de localități, care mai rău vor zăpăci de cât vor îndruma. Și defectul cel mai mare este mai ales în hărțile comunelor urbane mari. Autorii de hărți nu fac deosebire între omul deja dezvoltat și copil. Iaș pe unul drept altul, și se înșeală amarnic, înșelând la rëndul lor și pe copiii care cu greu vor putea fi făcuți să afle rostul numelor....

NB. Procedeu urmat la studiul geografiei va fi sintetico-analitic și constructiv (basat pe hărți).

Sfirșind cu această observație, să mă întorc la adevăratul subiect. Ziceam că nu poți da în tot-d'a-una elevilor priveliștea locurilor ce are să reție în minte. Aci vor veni să completeze golul lăsat hărțile geografice și tablourile diferiților autori, români, francezi, germani, *care vor fi puse imediat în rândul al 2-a.*

Mai mare folos însă vom avea dacă în loc de a fi duși de curentul lenii, punând pe elevi să arate cu be-

țișorul la harta de părete, cele spuse de noi, vom face singuri noi dascălii și după noi — elevii — harta tabelară respectivă. Acesta ar fi metoda cel mai bun. Aci institutorul combină vorbele sale cu executarea imaginii locurilor ce s'a explicat. Iată dintr'o dată 2 reprezentări : Cea *auditivă și cea vizuală*, mai bine simțite. Elevii vor urma calea contrarie : ei vor însemna pe hârtie și resumând, vor spune cele învățate.

Să nu uităm dar două noi principii :

Arată elevilor hărți simple și exacte ale localităților ee numești ;

Lucrează însu-ți harta pe tablă și elevii în bănci și acasă.

Cu toate aceste principii, învățarea geografiei nu se poate da în total pedagogic. Lipsește un lucru, și să vedem care. Un exemplu : Capitala României are 200,000 locuitori : Școlarii o știu. Sunt orașe în țară de la 5—40—80,000 locuitori. Ce-a folosit elevului, când i-ai spus numai atâta ? Ori, fiind vorba despre lungimea fluviilor, despre mijloacele de navigație, pe riurile noastre, despre înălțimile munților ce veți număra, așa ca să-ți treacă timpul. Sau vorbind despre deșertul Saharei, greutatea transportului, asprimea ernoilor în Siberia, traiul oamenilor de la pol, le veți înșira ca după carte. În ast-fel de cazuri n'ai făcut nimic aproape. Cele înșirate de tine vor intra pe ureche a copilului și peste prea puțină vreme vor sbura, ca un cântec auzit odată.

Ia reflectați pe copii la cele ce știu. Faceți pentru exemplu raportul de populație între București, care are atâtea suflete și celelalte orașe, ori între București și capitalele din Europa. Nu uitați acest raport nici la suprafață, nici la formă chiar. Când ați ajuns la geografia economică din streinătate puneți-o înainte pe a noastră. Avem lucruri pe cari le au și streinii, faceți asemănarea. N'avem, repede deosebirea.

Acestea zise, se vede că lucrul nou ce lipsea este :

Comparați cele învățate și luați notele comune prin analogie, lăsând pe cele necomune ca deosebire.

Numai așa limpezimea va veni în creerul copilului. Numai ast-fel cercetat, va putea răspunde cu ușurință la întrebări cari cer o deslegare repede în geografie. Compararea să nu lipsească nici odată, ca la ori și care obiect.

Institutorul pune chiar în orele de Aritmetică chestiuni cari vin în cursul celor de geografie.

Distanțele între orașe, măsurate cu metrul, ori drumul de fer, lungimea râurilor, înălțimea munților, populația orașelor și țărilor cu suprafețele lor, o mulțime și o mulțime de noțiuni noi, câștigate cu ușurință și în mod natural.

De asemenea, mult folos vor avea școlarii din explicațiile institutorului. El — cărmaciul, va întrețese, în părțile unde simte că atențiunea copilului începe a se împrăstia — și sunt multe părți de acestea — istorioare, descrieri, anecdote, ca monotonia să nu fie caracteristică studiului geografiei.

De aci se vede foarte ușor importanța cea mare a istorisirilor și descrierilor, la care mă gândeam, când am început observațiunile mele. Institutorul, și elevii chiar, au nevoie de anumite cărți de călătorie, ale celor mai mari scriitori, excursioniști, exploratori. Și este foarte rău că literatura noastră geografică e atâta de mărginită în ast-fel de scrieri. Ar trebui să ne încredem mai mult în propriile noastre forțe, să lucrăm, să prelucrăm, și lumea care citește să ne încurajeze. Ast-fel numai am putea pași mai departe.

O altă observație. Ca institutorul să poată varia materia geografică, ca să poată produce mai multă vioiciune în sufletele tinere ale impresionabililor copii, va fi nevoie ca el însuși să fie impresionabil. Și cum poate

fi mai bine stăpân pe emoțiuni? Să viziteze. Sunt atâtea localități, atâtea farmec pitoresc în multe din pozițiunile țării, și pe lângă interesul personal va fi și interesul elevilor.

Se vorbea câtă-va vreme în urmă despre formarea de societăți ale corpului didactic, care să aibă în vedere și călătoriile. Lucrul era foarte nemerit; însă puține ai de văzut în asemenea cas; căci mai multe poți vedea singur. Ar fi de dorit ca ministerul să pue la dispoziția dascălilor bilete de liber parcurs pe întreaga linie și pentru a convinge și pe cei de sus și pe ceilalți de dreptatea cauzei, vor scrie în jurnale, reviste, despre pozițiunile văzute. Timpul nemerit sunt cele 2 luni de vacanță ¹⁾. Atâtea asupra acestui punct.

Un alt mentor al elevului va fi și cartea de citire. Acolo trebuie grupat materialul și după inv. geografic. Nu vorbesc acum despre acele manuale cari se ocupă numai de geografia fizică a locurilor. Cartea poate prea bine să câștige în grosime; dar în valoare nu. Să se dea bucăți de coprins literar relative la producțiunile țării cutare, la obiceiurile și puterea de a munci a locuitorilor, în cursul superior al școlii primare să se facă și puțină sociologie în cursul bucăților, relative apoi la deosebirile climatice (Laponi, Negri, etc.), la tipurile caracteristice ale raselor umane, la descrierea plantelor, animalelor și mineralelor, cu o deosebită dibăcie, etc.

Și fie-care cerc va avea de adus alte cercuri din învătămintul real. O temă dată, va avea variațiile ei, care vor scoate și mai în relief în capul copilului noțiunile câștigate în orele de geografie.

Pe unele locuri institutorul va putea culege și melo-

---

1) NB. Escursiunile „en gros“ au aerul de a fi oficiale. În asociațiile de 3, 4, 5 institutori, etc., de sigur că vei cunoaște și mai multe.

dii pentru a se cânta, fie propriii ținuturilor cutare, fie relative la ele.

O eroare din parte-mi, când am vorbit despre istorisiri. Trebuia să pun în rândul I-ii istoria țării sau a locului. Bătăliile cari au adus schimbări însemnate în soarta popoarelor, monumentele istorice, nu trebuie să uităm că s'au făcut într'un loc anumit și într'un timp oare-care. De aci, cea mai frumoasă închegare de idei între geografie, care este *localul istoriei*, și istoric, care este *o geografie ce se mișcă* (Tegner). Viile scene mișcătoare vor fi un element nou. Poți escita sentimentele cele mai varii, ducând până la lacrimi pe acel public mic, când vorbești de exemplu despre soarta Dacilor în resbelul cu Traian; despre vicisitudinile prin care a trecut poporul român în decursul veacurilor despre strămutările făcute, soarta oamenilor mari, a Ioanei de Arc, etc., etc., printre care nu vei uita a aminti locurile istorice, ca la locul unde s'a jucat piesa. Și acele narațiuni vor pune coroana operei geografice.

De aci principiul: *Leagă cunoștințele geografice de învățământul real, istoria culturală și universală a timpilor și de cântare.*

Cu toate acestea, didacticul să nu uite că copii nu pot cuprinde toate. A intra în amănunțimi, a vorbi într'un loc prea mult și într'altul eminent principal de loc, este a nu fi făcut nimic. Invăț. geografic ca și cele-lalte obiecte chiar, are de scop a da, vorbind de cel material, elemente: întâiu vei pune prin urmare numai noțiunile caracteristice — esența geografică — și apoi amănunte care să completeze această esență.

Un alt principiu dar: *Predă inv. geografic în esența sa, înlăturând amănuntele.*

*

Un element de ordine în lecțiunile tale, n'ar trebui nici odată să-ți lipsească. După ce ți-ai făcut schița

grupării materialului didactic, propriaminte de geografie pe numărul de ore în cursul unui an, lăsând negreșit și câte-va pentru deașa repetire acelor învățate, nu uita planul fix al lecțiunilor și al încheșării lor. Iată unul, pe care didacticul îl poate urma cu folos: I) *Repeșirea*; II) *Introducerea*; III) *Anunțarea materiei*; IV) *Materia nouă*: 1) *numele*; 2) *limitele și configurația*; 3) *mărimea*; 4) *uscatul (munți, șesuri, văi, etc.)*; 5) *apa (riuri, lacuri, mări)*; 6) *clima*; 7) *productele (comerțul și industria)*; 8) *locuitorii (ocupația, caracterul și cultura lor)*; 9) *localitățile (orașe, porturi, sate principale după cursul apelor)*; V) *Resumatul*; VI) *Deprinderea* (pe harta de la tablă, ori a școlarilor); și VII) *Aplicarea* (acasă, ori pe bucățile citite).

Ieste bine să-ți ai planul fixat în minte. Nu-ți vor lipsi nici-odată multe lucruri de spus. *Gruparea aduce ordinea în învățămînt și te scapă de multe neajunsuri.*

Ca o ultimă observație, ce mi-a scăpat din vedere la mijloacele de învățămînt geografic: Nu uitați a introduce în școalele voastre, mai ales în locurile unde pozițiunile vă permit, modelarea. Munții, dealurile, văile vor fi reprezentate în mic pe huma moale și copilul va vedea o geografie trăind chiar sub ochii sîi. Pentru a ajunge însă la un rezultat bun, trebuie să mergem *de la ușor la greu*, din clasa inferioară cu lucruri mai potrivite, până în cele-l'alte clase, unde copiii se vor obișnui a face chiar chipul țărilor în pămîntul umed.

Duceți-i pe copiii prin panorame, deschideți-le gustul artistic pentru privirea localităților și vedeți cât vor căștiga. Atlase, tablouri etnografice, globurile nu le uitați.— În interiorul orașului, visitați museele, grădinele, etc., cu dinșii și rezumați cele aflate.

*

Ca incheere a celor ce am arătat, vroesc să văd care ar fi fructele căpătate după o muncă de altmintrelea grea în comparație cu salariul statului.

Copii prin intuiția obiectelor privite, escită și-si deprind spiritul de observație, născut cu omul, și-l conduc pe calea adevărată a perfecțiunii. Escursiunile făcute în aerul liber ridică și promovează cultura copiilor în tripla direcție a ființei lor: fizică, intelectuală și morală. Istorisirile, descrierile, vor aprinde în sufletul lor focul științei și vastul material de care Geografia dispune nu vor mai plictisi pe copii; ci le vor procura plăcerea să-l cunoască.

Memoria, subordonată judecății, va face un pas înainte. Din comparațiunea obiectelor privite, din reprezentarea lor pe hârtie și humă, din aprecierea distanțelor, se va naște în sufletul lor ascuțimea minții, sagacitatea și vederile juste prin aproximație.

Ordinea dintre lucruri și modul cum sunt expuse vor aduce și vor mări ordinea în inima școlărilor, i vor face în stare să se minuneze de opera naturei și a omului și vor face să trăiască sentimentele ce tot mereu le vom escita în ei, prin îndemnul către muncă, către curățenie, punctualitate, bună-regulă, — în sfârșit către moralitate.

Expunerea religiunilor diferite vor convinge pe elevi despre insuficiența lor și vor sădi în copil adevărata idee a Religiei lui Christ: *înfrățirea popoarelor*, care se consideră azi aproape ca o *utopie*.

Aș insista mai mult asupra acestui punct. Imi rezerv însă cugetările și observațiile proprii pentru fondul unui nou articol, în care voi arăta mai bine modul de a face pe copii să-și iubească țara și întreagă omenirea — și în care o parte din sfera de activitate a institutorului se învârtește în orele de geografie.

Prin desemnarea hărților și modelarea lor, mâna și ochiul câștigă dexteritatea trebuincioasă mai târziu.

Ca urmare neîndoioasă a studiului Geografiei bine-făcut, vom avea pe de-o parte cultivarea omului în tus-trele direcțiunile, care este *scopul formal* al acestui studiu în clasele primare; iar pe de alta, ca o ramificare a culturii intelectuale vom avea câștigarea de cunoștințe trebuincioase în viața de toate zilele care formează *scopul material* al lui.

Din cele zise rezultă câtă importanță are Geografia pentru elevi întru cât îi conduce spre ținta ideală a educațiunii și cât de meșter trebuie să fie educatorul pentru a pune adevărata Geografie în spiritul elevilor.

Din cele zise ar mai rezulta și resumarea principiilor, care formează capul lucrului la predarea orî-cărui obiect:

1. *Mergi de la cunoscut la necunoscut* (de la concret la abstract, de la ușor la greu, de la aproape la departe); BCU Cluj / Central University Library Cluj

2. *Insuflește pe elevi prin tonul tău cel viu și prin atitudinea ta în totul însuflețită;*

3. *Arată elevilor obiectele în natură, prin intuițiuni vii mișcătoare;*

4. *Dă elevilor hărți simple și exacte ale localităților ce numești;*

5. *Lucrează însu-ți harta pe tablă și elevii în bănci acasă și arată-le modele, tablouri, peisaje, etc.*

6. *Reflectați pe copii la cele învățate, comparați-le, luați notele comune prin analogie, și lăsați pe cele necomune ca deosebire.*

7. *Leagă cunoștințele geografice de învățămîntul real, istoria universală-culturală și de cântare;*

8) *Predă învăț. geografic în esență, punând amănuntele în rândul 2-a; în sfârșit,*

9. *Adu ordine în învățămînt prin gruparea materialului și prin planul fix al lecțiilor.*

Pentru a fi și mai clar în expunere, voi produce în numerile viitoare din revistă și lecțiunii de geografie proprii fie-cărui cerc de intuiție, intru cât imi va permite timpul și împrejurările.

Acestea ca încheiere a articolului de față.

Gr. Teodossiu

București, 1891 Octombrie 14.

institutor la școala de aplicație.

METODICA SCRIS-CITITULUI *)

II. PREGĂTIRI LA SCRIS-CITIT

§. 8. Scopul și timpul acestor pregătiri.

Scopul acestor pregătiri „este *deprinderea* organelor,“ cu cari se îndeplinesc aceste două lucrări.

Copiii „au ochi și nu ved, urechi și n'aud“. Ochiul, urechia, limba și mâna micului școlar să le deprindem : ochiul să poată bine privi și să disingă semnele scrierii ; mâna să le poată executa ; urechia să poată bine osabi elementele vorbirii, adică propozițiunile, cuvintele, silabele și sunetele, iar limba să le poată bine rosti. Aceste „pregătiri“ formează baza sigură, pe care se poate întemeia cu bun succes scrierea și citirea.

De aci putem vedea, că pregătirile acestea sunt de două feluri ; pregătiri la *scriere* și pregătiri la *citire*. Ele nu se fac una după alta, ci *paralel*, așa că fie-care oră de lecție se începe cu pregătiri la citire (vorbire), care țin $\frac{1}{2}$ de oră, iar în a doua jumătate se fac pregătiri la scriere. Pregătirile acestea țin de la 4 până la 6 săptămâni, câte o lecție înainte și alta după prânz.

---

*) Vezi Nr. precedent al acestei reviste.

Noi distingem și grupăm exercițiile la scris-citit astfel : I. Orientarea în spațiu. II. Disciplinarea școlărilor în șederea la scris. III. Analisa limbii în propozițiuni și însemnarea punctelor. IV. Analisa propozițiunii în cuvinte și facerea liniilor drepte, verticale și orizontale. V. Analisa cuvintelor în silabe și facerea liniilor drepte oblice. VI. Analisa silabelor în sunete și facerea liniilor încovoiate și mixte.

§. 9. Orientarea în spațiu.

Scopul : Școlarii să știe ce va să zică : la dreapta, la stânga, înainte, îndărăt, la mijloc ; în sus, deasupra, în jos de deșubt.

Procederea. Toate acestea sunt noțiuni abstracte pentru începători ; trebuesc dar lămurite. Aceasta se poate face așa :

Arată-mi mâna, cu care-ți faci cruce. N! Cum se numește mâna aceasta, N? (arătând la dreapta). Școlarii răspund tot-d'auna în propozițiuni întregi, repetind în răspunsul lor și întrebarea institutorului, bună oară : Mâna acea se zice mâna dreaptă. Bine! Ridică mâna dreaptă. N! M! Ridicați-o cu toții! Arată-mi cealaltă mână N! Cum se numește mâna aceasta N? (stânga). Ridică mâna stângă. N! V! Ridicați-o cu toții! Acum ridicați-mi dreapta!. Stânga! Bine. Tot asemenea școlarii arată ochiul drept, stâng ; urechia dreaptă, stângă ; urechile și picioarele : drept și stâng.

Numiți-mi obiecte din școală, N! *) Priviți la tablă! Eu voi arăta marginile ; voi le veți număra ! Băgați de seamă ! Care margine a tablei este spre dreapta ? Pentru ce zici, că marginea aceasta e la dreapta, N? (e despre mâna dreaptă). Arătați-mi perețele de la dreapta ! Pentru ce se numește așa, N? Țineți minte, ce este despre *mâna dreaptă*, se zice, că-î

*) Școlarii le cunosc de mai nainte din orele în care făcuse dascălul cu ei cunoștință ; apoi primele conversații ale lui cu copii se grupează pe lângă obiectele din școală și din casa părintească. Cum se procedează la acest „învățămînt intuitiv“, am arătat pe larg în cartea mea cu aceste nume.

la dreapta! Repetire! Care școlar este la dreapta ta, N? etc. Asemenea se procedează cu „la stânga“.

Scoateți-vă plăcile... una! (școlarii pun mâna pe placă)... două! (o ridică în sus)... trei! (o pun fără sgomot d'asupra mesii). Băgați de seamă, puneți mâna dreaptă pe marginea dreaptă a plăcii!... una!... acuma mâna stângă pe marginea stângă! Una!

Tot așa se procedează pentru noțiunile următoare: ca „înainte, îndărăt, la mijloc“, plecând de la corpul școlarilor. Arătați-mi partea trupului ce se numește *fața*... N! *dosul*... N! Priviți, și-mi numiți obiecte ce stau în *fața* noastră N. In dos! N! N! Țineți minte! Ce este în *fața* noastră, zicem că este *înainte*. Unde este scaunul meu! N? Pentru ce spuneți, că-i înainte? N! Numiți-mi alte obiecte din naintea noastră! Asemene ca „îndărăt“, spunându-le, că ce-i în dosul nostru se zice „îndărătul“ nostru.

Deprinderi. Ies trei școlari din bănci și stau în șir unul după altul, alți școlari spun și numesc pe școlarul *dinainte* pe acel *din dărăt* și pe cel de la *mijloc*.

Țineți minte; numără înainte până la trei! N! Care număr este înaintea lui 2? N! Care număr este înaintea lui 3?

Eșind școlarii în curte la recreație, dascălul îi așează în șir, apoi îi deprinde a se uita și a se întoarce la dreapta, la stânga, apoi să pășească înainte, îndărăt, întâi câte unul apoi cu toții. Se întorc la dreapta, la stânga etc.

In sus în jos; deasupra de desubt. Mai întâi se repetesc noțiunile cunoscute: la dreapta etc., apoi se urmează cam așa: „Țineți minte“, ridicați mâna dreaptă... una! Ajunși în tavan... N? Pentru ce nu? (e sus, și eu sunt mic). Unde este tavanul? N! (sus). Unde e podeala... N? (jos). Ce este mai jos de cât podeala N? Ce-i mai sus de cât tavanul, = gândiți-vă... N! In cotro iese fumul din coș N! Când ești afară și vrei să vezi cerul, în cotro trebuie să te uiți... N! și ca să vezi pământul... N? Țineți minte, ce este ce la noi în sus, zicem că este *deasupra noastră*. Ce este *deasupra noastră*.

aci... N! în pod ? (coperișul). Ce este deasupra noastră afară! N? Priviți la podeală : una! În cotro trebuie să vă uitați ? N! Țineți minte, ce-î de la noi în jos, zicem că e *dedesubtul nostru*. Ce este aci dedesubtul nostru N? Dar afară ? N!

Resumat. Mișcări cu mâinile : Intindeți dreapta *înainte*, Mișcați-o în sus! în jos! Mișcați-o la dreapta! la stânga! Asemene cu stânga și pe urmă cu amândouă mâinile. Școlarii mai arată și la tablă și la plăcile lor, care-î marginea dreaptă, care stângă, care deasupra, care dedesubt; ridică la comandă plăcile când cu mâna dreaptă de o margine și de alta, când cu mâna stângă ¹⁾

§. 10. Șederea la scris.

Școlarii se deprind a-și ține în bună poziție corpul și materialul de scris (placă, condei, caet, peniță). Dascălul să știe, că de aci atârnă viitoarea sănătate și aptitudinile elevului când devine om. Miopia, turburări în respirațiune, palpitațiuni de inimă, iritarea organelor digestive și genitale, apoi deviarea spre dreapta a coloanei vertebrale și alte boale, ce derivă din acestea—toate, toate își ia începutul în mare parte din ținerea nepotrivită a corpului pe timpul lecțiilor. Aceste vederi ne îndeamnă să expunem aci cu deamănuntul modul cum să șează școlarii la scris, etc. Bine înțeles, că băncile vor trebui că fie construite ast-fel, în cât să fie posibilă ținerea corpului potrivită cu cerințele igienice. ²⁾

Școlarii trebuie să șează pe toată lărgimea scândurii de șezut a băncii, nu numai pe margine. Picioarele trebuie să se razime pe podeală orî pe scândura menită spre rezimarea lor. Partea din jos cu cea din sus de genunchi formează un unghiū drept; întinderea picioarelor înainte, sau încovoierea lor îndărăt nici la scris nici la altă lucrare în școală să nu fie îngăduită. Dascălul să observe cu toată luarea aminte, ca

¹⁾ Scriptologia de V. Petri.

²⁾ Banca de școală în cartea de citire pentru clasa II.

copiii să nu ridice piciorul pe banca de șezut și să nu și le sucească în jurul picioarelor de la bancă. Bustul să-l țină drept, pieptul depărtat de 3—4 c. m. de bancă, capul puțin plecat spre placă sau caet, umerii dreupți adică nu pieziș. În timpul scrierii ochiul privește modelul și scrisoarea proprie, fără ca să-și schimbe poziția corpului. Mâna stângă să razime corpul la scris; ea să se așeze cu cot cu tot pe masă, paralel cu marginea acesteia, astfel ca vârful degetelor să atingă placa și caetul și să le poată îndrepta după trebuință. Mâna dreaptă se așează pe marginea mesei cu mijlocul părții din jos de cot într'ast-fel, în cât să o poată purta ușor din spre stânga la dreapta.

Condeiu (sau penița) să se țină între degetul cel mare și între cel lung (mijlociul); iar arătătorul să așeze pe degetul cel lung (mijlociul) să n'ajungă cu vârful sub condeiu (sau penița), când de obicei se murdărește; poate să fie cam 3 cm. departe de vârful condeiuului. Degetul al 4-lea și al 5-lea să se tragă cam îndărăt și să servească ca al 2-lea punct de razim pentru mână.

Capetul opus al condeiuului sau al tocului, să alunece liber pe lângă închietura din urmă a degetului arătător și se țintească spre umărul drept ori spre urechia dreaptă. În sfârșit placa sau caetul să se împingă de marginea dreaptă înainte așa, ca să formeze cu marginea mesei de la bancă un unghi de 15 până la 20 grade.

Dascălul va ținea foarte mult, ca elevii să se obișnuiască cu lucrurile acestea, chiar de la început. Scoaterea plăcilor la comandă, așezarea la scris, revisuirea poziției corpului și a ținerii materialului de scris le face dascălul ori când au școlarii să scrie ceva. Cele dintâi 4—5 săptămâni va trebui negreșit ca dascălul să aibă pururea ochii ațintiți la școlarii. Când ei va observa piedici, se va așeza de lângă masa sa, fie în bancă și va arăta prin sineși școlarii ce atitudine au să observe la scris.

§. 11. Desfacerea limbii în propozițiuni și facerea punctelor.

a) *Analizarea limbii în propozițiuni.* Elevii începătorii, ca și oamenii incultii, consideră limba ca un complex nedespărțit, ca un tot nedeterminat. Prin urmare prima deprindere verbală trebuie să fie reflexiunea școlarilor asupra acestui tot limbistic, în scop de a-i aduce să vadă, că limba se compune și ea din oare-cari părți bine dezvoltate. Părțile constitutive mai de aproape ale limbii sunt propozițiunile, iar cele mai depărtate sunt cuvintele, silabele și sunetele. Fînd-că azi scriem și citim sunete și litere, este de neapărată nevoie să le afle școlarii de la sine sub conducerea dascălului. Procederea practică prescurtată poate fi următoarea :

Pregătiri : Tabla și plăciile sunt curate; buretele umed.

În rîndul trecut am vorbit despre obiectele din școală. *) Priviți, și-mi spuneți fie-care câte un obiect de școală! N. N! etc. (Arătînd dascălul spre tablă, întrebă): „Ce este aceasta, N? Priviți bine la tablă, apoi gîndiți-vă, să-mi spuneți fie-care ceva despre tablă! Cum este tabla, N? (Tabla este *neagră*). Mai ziceți ceva despre tablă, N? (*mare*), zi și tu ceva M? etc. (*greă*). Asemenea despre *cretă* (tibișir). (Arătîndu-le cubul, despre care s'a mai vorbit și la învățămîntul intuitiv). Ce este aceasta N? Spuneți ceva despre cub, N. N. N?

Vedeți, copilași, că noi putem *zice* mai multe lucruri despre tablă, despre cretă, despre cub. Putem zice multe altele despre fie-care lucru.

NOTĂ. Vrînd dascălul să pregătească pe școlarii ca să înceapă încă de pe acuma să cugete logic despre lucruri, el va putea concentra mai tot învățămîntul în trei întrebări (și răspunsuri): a) Ce este ființa și lucrul? (răspunsul se face prin

*) Exercițiile sistematice de privire (intuiție) și de vorbire asupra lucrurilor din școală se încep chiar din întîia zi de școală, după cum am spus mai sus.

substantive). b) Cum este ființa sau lucrul ? răspunsul este *adjectiv*. c) Ce face ființa sau lucrul ; ce i se întâmplă ? răspunsul este un *verb*. De la început ! Spuneți-mi încă odată ceva despre tablă, N ? (La răspuns, propoziția se pronunță *tare și rar*) : Tabla este neagră). Țineți minte copilași, aceasta este o *pro-po-si-ție*. Mai spuneți-mi ceva despre tablă, N ? (Tabla este mare). Și aceasta este o *propoziție*. Spuneți-mi ceva despre placa voastră, N ? (Placa este mică). Bine și aceasta este o *propoziție*. Gândiți-vă, și spuneți-mi ceva despre pisică. Ce este pisica, N ? — Un animal. Și aceasta e o propoziție ! Ce face pisica, N ? (miorlăește, prinde șoareci). Și acestea sunt *propoziții*. Țineți minte copilași, când facem noi o *propoziție* ? (Atunci când spunem ceva despre un lucru, sau despre o ființă).

Exercițiile acestea pot să țină vr'o trei sau patru lecții, fiind-că acum pentru prima oară copiii încep a-și da seama despre limbă.

Spre a se convinge dascălul, că *toți* școlarii săi au o idee clară despre *propoziție*, el rosteste cuvinte fără legătură, pe cari dînșii au să le lege în propozițiuni.—Copilași, țineți minte : eu vă voi spune propoziții, și voi să-mi spuneți dacă sunt bune. „Tabla grea.“ Băgați de seamă ! Cum este tabla ? (*este grea*). Bine-î dar „tabla grea“, N ? Cum trebuie să zic ? Tot așa și cu alte propozițiuni, ca : „placa mică“, buretele moale“, pisica galbenă“. Tot cu scopul acesta, va putea lăsa pe școlari, să întregească în propozițiuni întrebări ca următoarele : Cine miorlăește ? Cine prinde șoareci ? Cine latră ? Cine mușcă ? Ce este mare ? Ce e mic ? etc., lăsând pe școlari să-î spue mereu, că răspunsurile întregite sunt tot atâtea propozițiuni, bună oară : „Pisica miorlăește.“ Aceasta-i o propozițiune. „Câinele latră“ și aceasta, o propozițiune, etc.

b) *Facerea punctelor*. — Se pleacă de la colțurile cubului (sau ale altui corp) privit mai înainte, stabilindu-se din nou, că colțurile sunt marginile muchiilor.

Ei bine, acum se însemn *colțuri*. Priviți încoace, la tablă ;

Dascălul face un punct în partea stângă deasupra tablei. Punctul are să fie—acum la început—destul de măricel, ca să-l poată vede toți copiii. Privești acum iarăși la colțul acesta (îl arată). Acuma, la semnul acesta de pe tablă! Ce putem zice despre dîsele, N ? (Că seamănă unul cu altul). Așa este, țineți minte, când veți vede semnul acesta, să vă gândiți tot-d'a-una la un colț, ca și acesta. Vă veți așeza la scris! Luați-vă plăcile! 1! 2! 3! Condeile în mână 1! (Școlarii le ridică în sus, ca să vadă dascălul cine n'are; orî dacă vre unul are prea scurte; acestea nu le va îngădui! căci condeii prea scurt obosește mîna și nu se poate ține cum cere trebuința). Când voiți număra una, veți face și voi semnul acesta pe plăcile voastre! Băgați de seamă, în partea din sus spre stînga a plăcei! Gata? Una! (revisuire!) Dascălul își exprimă mulțumirea și, îmbărbătează pe copii. Iată, dragi copilași, că voi știți să scriți! Veți mai însemna un colț de acestea pe placă—lîngă cel l'alt—în dreapta! Una! Bine! Țineți minte *copilași, semnul acesta se numește punct*. Ce este aci, N ? (un punct). Ce ați desemnat voi pe placa voastră, N ? Câte puncte ați însemnat, N ? Le veți număra cu toții! Un punct!—două puncte!—Ce este punctul acesta, N ? (Colțul cubului). Cum scriem dar colțurile lucrurilor, N ?

Temă—Destul, punctele acestea le veți arăta acasă părinților voștri, și le veți spune, că azi ați scris colțuri. Apoi le veți șterge pe acestea și până la lecția următoare, îmi veți mai face fie-care câte două alte puncte.

§ 12. Desfacerea propozițiunii în cuvinte ; desemnarea liniilor drepte atît verticale cît și orizontale

a) *Desfacerea propozițiunii în cuvinte*.—Vă aduceți aminte, că în lecțiile trecute am învățat să facem *propoziții*. Să vedem, dacă mai știți să'mi spuneți propoziții. (Arătându-le chipul pisicei). Ce ne înfățișează chipul acesta

N ? Gândiți-vă cu toții și-mi spuneți, ce face pisica ?... N. Pisica miorlăe ! Bine, ce este aceasta ? Pentru ce este propoziție ? (că am zis ceva despre pisică). Bine, spune-mi și tu o propozițiune despre pisică, N ? etc.

Ascultați, cum voi răsti eu propozițiunea cea d'întăiu. Care e cea, N ? (Pisica miorlăe). Dascălul pronunță tare, clar și rar cele două cuvinte. După fie-care cuvânt poate sau să bată încetinel pe masa sa cu mâna, sau să facă o mișcare orisontală de la dreapta spre stânga. Pisica, — miorlăe

Ascultați, veți zice și voi propozițiunea aceasta întocmai cum am zis-o eu. Voi bate cu mâna în masă. Ascultați, spune propozițiunea, N ! Pisica (bate masa, miorlăe. Vedeți că propozițiunea aceasta are și ea părți. (Bună oară ca și ușa, tabla etc). Ascultați, mai spune odată propozițiunea aceasta rar și tare, N ? Ce ai spus întâiu, N ? (*Pisica*). Bine. Vedeți, aceasta este partea *întâie* a propozițiunii. Ce face pisica, N ? (miorlăe). *Miorlăe* este partea a doua a propozițiunii. Care e partea *întâie*, N ? A doua, N ? Ascultați ! Ce face căinele, N ? (iatră). Ce este aceasta, N ? Ascultați, cum voi spune eu propozițiunea aceasta ! etc., ca mai sus). Școlarii spun partea *întâie* și, apoi pe a doua a propozițiunii. Școlarii pot forma apoi propozițiunii din trei și patru cuvinte, dar tot cu înțeles real (*nu* cu particule); bună-oară : Pisica prinde șoareci. Câinele mănâncă carne. Școlarul învață carte. Se disting părțile și se numără : Care e partea *întâie* ? A doua ? Partea a treia ? În sfârșit rezumază : Țineți minte copii, *Părțile propozițiunii se numesc cuvinte*. Repetare ! în cor ! Propozițiunea „Pisica miorlăe“ are două cuvinte. *Pisica* este cuvântul *întâiu*. Care e al doilea cuvânt, N ? Spuneți-mi cuvintele din propozițiunea : „Pisica mănâncă șoareci.“ Câte sunt ? Care e cuvântul *întâiu* ? etc. Care e cuvântul de la început ? Care e cuvântul din urmă. Unde stă cuvântul „prinde“, N ?

În sfârșit școlarii formează propozițiunii (după întrebările dascălului) și cu cuvinte formale sau particule, bună-oară :

Unde șade pisica ? (*pe vatră*). Când cântă cocoșul ? Unde aleargă câinele ? d. ex. *în curte*, etc.) Cum sunt merele ? (Merele *sunt* roșioare etc.) La fie-care propozițiune școlarișpun, câte cuvinte are ea ? Care e cuvîntul întăiș ? etc. Re-sumatul fie-cărei lecțiunii aci este : *Propozițiunile se fac cu cuvinte*. Dascălul le poate spune, că *cuvintele* se numesc încă și *ziceri* sau *vorbe*.

Bine înțeles, aci școlariș formează numai propozițiunii simple.

Exercițiile acestea țin atăt numai până să isprăvește exercițiul următor :

b) *Desemnarea liniilor verticale și orizontale. Schițarea exercițiilor* : 1) Liniș verticale și orizontale câte una. 2) Verticale și orizontale paralele. 3) Combinațiș de verticale cu orizontale în unghiuri și pe urmă în figuri.

1. *Procederea*. Și aci trebuie să plecăm da la un corp, bună-oară de la un cub. Arătați-mi care sunt marginile cubului ? Dar fețele lui ? Dar marginile fețelor, care sunt ? Muchiile ? Cum însemnăm colțurile ? Bine, astăzi vom învăța să însemnăm *muchii*. Dăscălul pleacă de la un colț dedesubt al cubului, îl însemnează prin un punct în partea din sus spre dreapta a tablei, școlariș îl însemnează și ei la loc potrivit pe plăcile lor ; apoi însemnează dascălul colțul corespunzător deasupra cubului—prin un punct pus deasupra celui-l'alt—in direcție verticală și în distanță naturală. Școlariș determină atăt direcția cât și distanța punctelor, apoi fac și al doilea punct deasupra celui-l'alt. Revisuire !

Priviți încoace, ce fac eu ! (Punând creta pe punctul deasupra o duce până la cel dedesubt, rămânând pe urma ei o linie albă).

Țineți minte copilași, când împreună, sau când leg aceste două puncte, unul cu altul, se face o linie ! Voiș măi face o linie ca aceasta ! Priviți încoace ! Face întâiș cele două puncte ; apoi le împreună). Spuneți-mi dar, cum am făcut linia aceasta ? Dascălul ține cubul cu o muchie perpendiculară, alături cu o linie de acestea, școlariș ved că sunt deoptri te lungi, și că sunt verticale ; deci

le spune: Vedeți, cum seamănă muchia aceasta cu linia aceasta; Țineți minte! Noi însemnăm *pe tablă, ori pe placă, muchiile prin linii ca acestea.*

Acuma veți face și voi linia aceasta!

De unde veți începe, N? (De la punctul de d'asupra). Încotro veți duce condeiul? (în jos). Până unde? (la punctul dedesubt). Bine, țineți minte, când voiți număra „una,” veți pune condeiul pe punctul de deasupra; la „două” îl veți duce la celalt punct. Ascultați! Una! două! Revisuire! Copiii ridică plăcile la comandă și dascălul le trece toate în revistă. Apoi îmbărbătează pe cei ce au lucrat bine. Ce-ai făcut tu acuma N? (linie). Veți mai face o linie ca și aceasta. Școlarii pleacă totdeauna de la cele două puncte. Pe urmă fac linii verticale, alternând când dascălul, când școlarii, și în sfârșit li se spune: *Linia ce pleacă din sus drept în jos, se numește linie verticală (drept căzătoare).* Dascălul pronunță cuvântul „verticală” rar, silabă cu silabă („ver-ti-ca-lă”) în — cor!

Examinare. Ce am scris noi azi, N? (linii). Câte linii ai scris tu, N? Să numărăm liniile de pe tablă, câte sunt? Cu ce seamănă linia aceasta? Așa dar, cum putem noi scrie muchiile altor obiecte? (tot prin linii). Ce linii am făcut azi? Care linii se numesc *verticale*?

Temă.—Liniile ce le aveți pe plăci, le veți arăta acasă părinților voștri; apoi acasă îmi veți face fie-care câte patru linii verticale!

Tot așa se va urma și cu desemnarea liniilor orizontale, urmând o muchie orizontală a cubului. Și se va spune, că *linia care pleacă de la stânga și merge drept spre dreapta, se numește linie orizontală (drept cumpănită).*

Ca teme în scris copii să desemneze câte trei sau patru linii verticale și orizontale. Exercițiul se repetă până când școlarii le pot desemna ușor. Scopul este exercitarea mânei!

2. *Verticale și orizontale paralele.*—Dascălul face pe

tablă o linie verticală. Intreabă, ce linie este aceea? Apoi mai face una paralel cu cea d'întâiu. Școlarii le privesc și spun ce vîd. In oare-care depărtare de paralele, face dascălul alte două drepte — oblice — ce se apropie binișor la un capăt. Pe urmă le spune, că *liniile acestea ce sunt puse pe tot locul asemenea depărtate una de alta, se numesc pa-ra-le-le.*

Repețire! în cor! Și fiind-că *liniile acestea sunt și verticale le numim verticale paralele.* — Veți face și voi o pereche de linii *verticale paralele* de acestea! Plăcile! 1, 2, 3! Condeiele! 1! Așezați-vă la scris, etc. Ce veți face întâiu? (cele două puncte). Apoi? (le veți împreuna). Bine, etc. Școlarii fac mai de multe ori câte două, mai pe urmă câte trei, patru linii verticale paralele, până când le pot face binișor. Ajutor celormai slabî prin monitori.

Tot așa și cu liniile orizontale paralele.

3. *Combinări de linii drepte verticale și orizontale (în unghiuri).* — *Unghiuri.* Și aci vom pleca de la un corp, d. ex. de la cub. Școlarii privesc cum o muchie verticală se întâlnește la capete cu altă muchie orizontală. Dascălul face întocmai, întâiu o linie verticală, plecând de la cele două puncte, apoi face pe cea orizontală, dedesubt spre dreapta de la verticală (fig. 8). Ce am făcut eu aci, N? (Ai împreunat o linie verticală cu una orizontală). Bine, ce am făcut întâiu? Ce am făcut după aceea? Cum sunt liniile? (împreunate). Veți face și voi două linii întocmai ca aci. Vine la tablă, și arată cu bețul peste liniile acestea. N! Voi cei-l'altî priviți la tablă! Spune ce arăți N! și cei-l'altî veți spune împreună cu N! (Școlarul ducând bețul pe linia verticală „în jos“, apoi „în dreapta!“ Mai spuneți tot aceasta încă odată N! — In jos! In dreapta! — Veți face-o aceasta cu degetele în aer! Pe bănci! Pe plăci. (Fac întâiu cele două puncte). — La comandă! — Se repețește de mai multe ori, în urmă le spune: *Tineți minte copilași; când împreunăm două linii așa (arată cu mâna unghiul de pe tablă)*

facem un unghiū. — Repetiție în cor! — Ce am scris noi azi? Câte părți are unghiul nostru? Ce fel de linii sunt acestea? Cum stau cele două linii? Deprinderi multe!

Așa se deprind școlarii să facă unghiuri de acestea în tot felul de poziții, după cum se văd în Abecedar, (fig. 9).

NOTĂ. Mai în toate Abecedarele și de pe urma lor toți dascălii, după ce au tratat despre „unghiuri“ fac cu școlarii *figurī* de corpuri simple. Aceste deprinderi nu se țin strâns de „scris-citit“, ci de învățătorul institutului, unde după ce s'a cercetat pe deplin obiectul, se și desemnează. De oare-ce în clasa I, și mai cu seamă la început, nu se prea pot separa aceste două obiecte de învățămînt și de aceea înfățișăm aci materia aceasta.

La desemnarea *figurilor* putem pleca tot de la cub și de la fețele acestuia. Am putea să plecăm și de la fețele plăcii orî ale tablei, etc. Procedarea este ușoară. Școlarii se deprind a lua aminte cum o muchie verticală se împreună la un capăt cu una orizontală, cum d'asupra acesteia se poate ridica o alta verticală, din care apoi o nouă orizontală ajută spre a forma o figură. Așa se face figura, linie cu linie întâiu de dascăl pe tablă, apoi de școlarii pe plăci.

Prin ce însemnăm muchia aceasta verticală? Prin ce fel de linie? Ce vom face dar mai întâiu? Ce muchie începe de aci din capătul din jos a muchii verticale? Prin ce fel de linie o vom însemna? (orizontală). Am s'o fac eu, pri-viți! Așa cu a treia muchie și linie și, în sfârșit cu a patra. Se mai resumează odată de către școlarii, și pe urmă o desemnează pe placă. Școlarii ce desemnează în școală, arată acasă părinților și, apoi acasă desemnează alte figurī pentru dascăl. Se pot face aci figurī ușoare, bine înțelese, privind școlarii mai întâiu obiectele corespunzătoare pentru că noi ținem la principiile: *Intăiu lucrul, apoi semnul și orî-ce face școlarul începător, să aibă baza reală.*

DIDACTICA MAGNA¹

DE

AMOS COMENIUS

Tradusă în românește de

PETRU GÂRBOVICEANU

CAPITOLUL XXII

Metoda Limbilor

1 (*Pentru ce să se învețe limbile și care anume?*)
Limbile nu se învață ca parte integrantă a culturii sau înțelepciunii, ci ca un mijloc ajutător spre a dobândi cultură și a o comunica altora. De aceea nu se învață toate limbile, cea ce e imposibil și iarăși nu multe, cea ce ar fi nefolositor, căci s'ar răpi timpul necesar învățămîntului real, ci numai cele necesare. *Necesare sunt însă limba maternă* pentru viața de toate zilele și *limbile vecine* pentru relațiunea cu vecinii. Așa de pildă pentru Polon să se învețe aici limba germană, în altă parte cea maghiară, română, turcă; după aceea cea *latinească* spre a putea citi scrieri științifice după cum e obiceiul printre învățați și în fine pentru filosofi și medici cea *grecească și arabă*, iar pentru *teologi* cea *grecească și ebraică*.

2 *Dacă trebuie să se învețe fie-care cu totul complet. Nu trebuie să se învețe toate cu totul complet până la perfecțiune, ci numai după trebuință.* Căci nu e trebuință să vorbească cine-va grecește și ebrește așa de bine, ca și limba maternă, căci lipsesc bărbați cu cari ar putea să vorbească. E destul dacă și le însușește cine-va spre a putea citi și pricepe diferite scrieri.

1) Vezi numărul precedent.

3 (*Să nu se învețe fără obiecte*). Studiul limbistic să meargă paralel cu studiul real și cu deosebire în tinerețe spre a învăța cine-va să priceapă și să exprime tot atâta material real, cât și limbistic. Căci noi cultivăm oamenii, iar nu papagali, după cum s'a arătat în cap. XIX, principiul VI.

4 (*Concluziune. I. Din aceleași cărți se pot învăța și lucrurile și limbile*). Din aceasta rezultă mai întâiu, că cuvintele să nu se învețe separat de lucruri, căci lucrurile nici nu există separat, nici nu se pot pricepe, ci după cum sunt unite și se presintă ici și colea și efectuează aceasta sau aceea.

Această observațiune m'a pus în pozițiune de a compune «*Ianua linguarum*» în care am unit cuvintele spre a forma propozițiuni și care să exprime în acelaș timp legătura lucrurilor și după cum ved eă nu fără rezultat fericit.

5 (II. *Cunoștința completă a unei limbi nu e pentru nimeni necesară*). Mai departe rezultă din aceasta, că cunoștința completă a unei oare-care limbi nu e pentru nimeni necesară, și ar fi demn de rîs și nebunesc, lucru a tinde cineva spre aceasta. Căci chiar Cicerone n'a știut complet limba latină (și el a fost cel mai mare maestru al ei), fiind-că mărturisește singur, că *espreșiunile mizeriașilor îi erau necunoscute*. El n'a avut nici un contact cu cismari, cu lucrători și ast-fel n'a putut nici să vadă lucrările lor, nici să învețe expresiunile lor, și pentru ce le-ar fi învățat oare ?

6. Aceasta n'au observat-o, acei, cari au completat a mea *Ianua linguarum* (poartă prin care se intră în studiul limbilor) de oare-ce a îndopat-o cu cuvinte ce nu mai sunt în uz și cu lucruri ce întrec puterea de pricepere a copiilor. O poartă să nu fie nimic alt-ceva de cât o poartă ; tot ce trece peste aceasta să se lase pentru un timp mai târziu, fiind-că nu se presintă,

iar dacă se presintă să se ia din alte cărți (din vocabular, dicționar etc.) De aceea am și luat la o parte o scriere a mea, pe care începusem să o compun (porticum latinitatis) și în care trebuia să se coprindă cuvintele ce nu mai sunt în uz, sau care se întrebuintează foarte puțin.

7. *(Copii să se ocupe numai cu lucruri copilărești, iar nu cu Cicerone sau cu scrierile altor bărbați renumiți).*

Al treilea rezultă din aceasta, că copii să-și cultive inteligența și limba numai cu lucruri copilărești care sunt potrivite pentru etatea copilărească, iar lucrurile bărbătești, să se reserve pentru o etate mai coaptă. Căci în zadar s'ar presinta copiilor scrieri de ale lui Cicerone sau altor scriitori mari, cari tratează despre lucruri ce întrece puterea lor de pricepere copilărească. Fiind-că, dacă nu pricep lucrurile, cum ar putea să priceapă arta de a exprima asemenea lucruri cu cuvinte alese? Mult mai folositor ar fi dacă s'ar ocupa timpul cu lucruri mai modeste, așa în cât limba și inteligența să se desvolte paralel. Natura, nu face salturi. Artă de asemenea dacă imitează natura. Copilul trebuie mai întâiu să învețe să umble, înainte de a învăța să joace, mai întâiu să călărească pe un cal ordinar, de cât un armăsar; mai întâiu să vorbească și apoi să țină cuvântări. După cum se exprimă și Cicerone că acela n'ar putea să țină cuvântări care n'ar pricepe să vorbească.

8. *(Opt reguli asupra vorbirii a multor limbi).* Invățarea a multor limbi se înlesnește prin metoda pe care o rezumez în următoarele opt reguli.

9. I). *Fie-care limbă să se învețe pentru sine a parte.*

Mai întâiu de toate bine înțeles limba maternă, apoi aceea, care se întrebuintează în locul ei și anume limba poporului vecin (căci limbile vii trebuesc după părerea mea preferate limbilor moarte), în urmă limba latină

și după aceasta pe cea greacă, ebraică etc. Tot-d'a-una însă una după alta, nici o dată doă de odată, căci de alt-fel una încurcă pe cea-laltă. Totuși în fine după ce s'au învățat binișor prin exercițiū atunci pot cu mare profit să se compare unele cu altele cu ajutorul *gramaticilor și dicționarelor*.

10. II). *Pentru învățarea fie-cărui limbi să se lase un anumit timp.*

Ca ast-fel să nu facem din o operă accesorie una principală, și să perdem timpul trebuincios pentru învățămîntul real cu vorbe numai, și fiind-că limba maternă se referă la lucruri ce se fac cunoscute inteligenței incetul cu incetul, de aceea și studiul ei are mai mulți ani și anume timpul întregii copilării cum și o parte din al juneței. După aceea se poate trece la studiul unei limbi vii pentru care e deajuns un an, apoi la studiul limbii latine pentru care e de ajuns două ani, pentru cea grecească un an și pentru cea ebraică un semestru.

11. III). *Fie-care limbă să se învețe mai mult prin practică, de cât cu regulă, și anume prin auz, citiri, repetițiune, transcriere și prin încercări de imitare în înscris și oral și atât de des pe cât e posibil. Compară regula 1 și a 11 din cap. precedent.*

12. IV). *Totuș regulile trebuie să înlesnească și să întărească practica.*

(Comp. regula 2 din cap. precedent). Și aceasta să se observe cu deosebire la limbile moarte pe care le învățăm din cărți, totuși și la limbele vii. Căci și limba italiană, franceză, germană, boemă, se poate trata în regulă după cum s'a și procedat deja.

13. V). *Regulile limbistice să fie gramaticale, iar nu filosofice, adică să nu se cerceteze în mod subtil (după originea cuvintelor, a expresiunilor și unirii cuvintelor, ci să arate în mod simplu ce exprimă fie-care cuvînt*

și cum să se așeze. Acele cercetări subtile ale cauzelor și legăturilor cuvintelor, ale asemănărilor și neasemnărilor, analogiilor și anomaliilor care se prezintă la lucruri și cuvinte, privește pe filosofi, iar pe filologi îi împedică numai.

14. VI). *Norma pentru stabilirea de reguli pentru o nouă limbă să o dea limba deja învățată, așa că acum să se arate numai deosebirea ce există între una și alta.*

Căci a mai repeți aceea ce e comun ambilor limbi e nu numai nefolositor, ci chiar vătămător, fiind că spiritul prin aparența unei prea mari abateri și volume se înspăimântă. De pildă, în gramatica grecească nu e nevoie de a se mai repeți substantivul, verbul, cazurile, timpurile etc., sau regulile sintactice, cari nu conțin nimic nou, pentru că se presupune, că sunt deja pricuate. Să se predea numai aceea în ce constă deosebirea limbii grecești de a celei latinești. În chipul acesta limba grecească se va putea preda numai în câte-va foi și pe cât se poate de înțeles, ușor și solid.

15. VII). *Primile exerciții într'o limbă streină să se facă cu o materie deja cunoscută.*

Ca ast-fel spiritul să nu fie silit să-și îndrepte atențiunea de o dată asupra obiectului și cuvântului spre a se distra și slăbi, ci numai asupra cuvintelor spre a și le însuși mai cu ușurință și repede. O asemenea materie o va oferi în deajuns capitolele din catechism, din istoria biblică sau din alt-ceva.

Se poate utiliza foarte bine al meu *vestibul* sau *Ianua* (poartă) cu toate că acestea din cauza scurtimii lor sunt potrivite mai mult spre memorare, cele mai sus amintite mai mult spre citire și repetire și anume pentru deasa repetire a acelorasi cuvinte care se pot întipări mai cu înlesnire inteligenței și memorii.

61. VIII). *Toate limbile se pot învăța după una și*

aceeași metoadă. Și anume prin exercițiu. După aceea se pot adăoga reguli, care să aibe numai deosebirea limbii deja cunoscute, exercițiuri cu o materie cunoscută mai dinainte etc.

Despre învățarea perfectă a limbilor.

17. (*Doi limbă trebuiesc învățate bine înainte de toate și anume în patru despărțiri*). Cum că nu toate limbile care se învață trebuiesc învățate cu aceeași îngrijire, am arătat deja la începutul acestui capitol. *Această îngrijire se cuvine cu deosebire limbii materne și latine, ca ast-fel școlarii să și le însușească complet.*

Un asemenea studiu limbistic să se împartă în cele patru etăți.

Prima etate e pruncia unde se învață a vorbi după plăcere.

A doua etate e a copilării unde se învață a vorbi serios.

A treia etate e a tinereții unde se învață a vorbi ales și elegant.

A patra etate e a maturității unde se învață a vorbi cu temeinicie.

18. (Și pentru ce așa?) Așa dar nu se procedează de cât treptat, căci de alt-fel totul devine incurcat, întunecat, după cum am putut-o adesea observa cu noi inșine. Prin acele patru trepte pot să fie conduși ușor școlarii cari se ocupă cu limbile, dacă sunt bine alese și mijloacele pentru învățarea lor, și anume atât *cărțile*, care se dau în mâna școlarilor, cât și acele care servesc învățătorilor; ambele însă să fie concise și metodice.

19. (*Patru cărți pentru învățare limbilor*) Cărțile să fie după cele patru etăți, patru la număr:

I. Vestibulul;

II. Poarta (Janua).

III. Casa.

IV. Tesaurul.

20. *Vestibulul* trebuie să cuprindă materia pentru etatea prunciei, câte-va sute de cuvinte combinate în formă de zicătoare, cărora să li se adauge și tabela de declinări și conjugări.

21. (*Poarta*) **Poarta** să conțină toate cuvintele ce sunt în us până la opt mii și exprimate în formă de proporțiuni, prin care să se exprime și lucrurile înseși în forma lor naturală. Acesteia să i se adauge și reguli gramaticale concise și clare, care să exprime adevăratul și primitivul chip de a sci a pronunța, a forma și întrebuița cuvintele acestei limbi.

22. (**Casa**) *Casa* să conțină felurite expresiuni asupra diferitelor obiecte și într'un stil clasic, adăogându-se și observațiuni pe margine asupra scriitorilor din care s'au luat. La sfârșit să se adauge și reguli cum se pot schimba și împodobi în diferite chipuri expresiunile întrebuițate.

23. (**Tesaurul**) *Tesaurul* să conțină autorii clasici înșiși, cari au scris cu o deosebită autoritate asupra diferitelor obiecte; mai întâi să se întrebuițeze însă reguli cari să poate observa și dobândi puterea limbii, cu deosebire să se observe asupra idiotismelor unei limbi. Din acești scriitori să se aleagă câți-va spre a-i introduce pentru citire în școală. Cât despre ceilalți, să se formeze o listă, ca ast-fel dacă îi ar veni cuiva plăcere să i s'ar ivi ocaziune ca să consulte pe toți autorii asupra unui obiect oare-care, să știe cine sunt.

24. (**Cărți ajutatoare**). Cărți ajutatoare se numesc acelea, care servesc spre a întrebuița cărțile de școală cu mai mare înlesnire și cu mai mare succes.

I. Pentru *Vestibul* să se întrebuițeze o mică însem-

nare de cuvinte din limba maternă în cea latină și vice-versa.

II. Pentru «*Ianua*» un dicționar etimologic care se prezintă cuvintele primitive cu derivările și compunerile lor din limba latină în cea maternă și cu însemnarea fie-căruia.

III. (Casă). Pentru «*Casă*», un dicționar fraseologic în limba maternă, cea latină (și dacă e nevoie și în cea germană) care să cuprindă diferitele expresiuni, sinonime și perifrasede ce se găsesc răspândite în «*casă*» arătând și locul unde se află.

IV. (Tesaurul) *Tesaurul* să i se adauge un magazin universal ca rezervă și completare și care să desvolte materialul ambelor limbi (celei latine și grecești) în așa chip în cât să nu fie nimic, ce nu s'ar găsi aici. Și totul să fie bine aranjat, ca ast-fel aceea ce e propriu să exprime ce e propriu, aceea ce e glumeț, ce e glumeț, aceea ce e de natură proverbial, ce e proverbial etc... Căci nu e posibil, ca limba unui popor oare-care să fie așa de săracă în cât să nu aibă nici o proviziune de material de cuvinte, expresiuni, proverbe, sau a putea să aibă cel puțin abilitatea de a căuta și a forma din ele altele.

25. (*E de dorit un magazin limbistic ca al polonului Cnapius*). Un asemenea magazin l'am neglijat până acum. Iezuitul polon *Gregoriu Capius* a procurat în adevăr o escelentă operă special pentru națiunea sa sub titlul *Tesaur polono-latino-grec*. Însă în această lucrare prea meritorie a neglijat trei lucruri: mai întâi, că nu se cuprind toate vorbele și expresiunile limbii polone; al doilea, că nu s'au împărțit în aceeași ordine pe care am dorit-o, așa că ce e particular să aparțină la particular, figurat la ce e figurat, învechit la ce e învechit etc... prin aceasta s'ar fi arătat în aceeași măsură particularismul și splendoarea ambelor limbi,

cum și bogăția lor. El alătură pe lângă cuvintele și construcțiunile poloneze latinești în mare număr. Eu aș fi dorit însă că aceea ce e particular să corespundă la particular, spre a se putea traduce în limba noastră fie ce espresione latină fină. Prin aceasta va putea servi acest magazin foarte bine, de a traduce diferite cărți din latinește în limba polonă, și vice-versa. Al treilea nu se observă în tesaurul lui *Cnapius* o mare îngrijire în aranjarea espresiunilor; eu nu vreau ca să se grămădească după voință, ci se procedeze modele cum să se represinte locurile simple și istorice, după aceea cuvântările oratorice, apoi bucățile poetice mai însemnate și rari și în urmă cele învechite.

26. O introducere completă însă despre baza unui asemenea *magazin universal* o las pentru alt timp, tot așa și metoda cum să se aranjeze *Vestibulul*, *Poarta*, *Casa* și *Tesaurul* spre a ajunge cu siguranță aceea ce vreau și anume perfecțiunea limbii. Voiți vorbi despre aceasta atunci când se va trata despre organizarea claselor.

(Va urma).

MEMORIUL

CORPULUI DIDACTIC PRIMAR RURAL DIN VASLUIŢ

Invetătorii județului Vaslui, în timpul Conferinței, din August trecut, au decis să facă un Memoriu asupra îmbunătățirii școlii rurale, în care scop a ales o comisie dintre dînșii compusă din D-nii *Ciureanu* (C. A.), C. Brudariu și Gr. Popovici, cari, într'o broșură de 22 de pagini, s'au ocupat de cestiune, împărțind-o în patru capitole: I. *Obligatoritatea instrucțiunii*; II. *Localurile de școale*; III. *Organizarea școlii rurale* și IV. *Starea morală și materială a invetătorului*.

1. Relativ la obligativitate, Memoriul propune instituirea unei comisii din învățător, preot, un locuitor și primarul respectiv. Această comisie să se ocupe cu formarea listelor de băieți și fete, în etate de școală. Pentru orî-ce absență de la școală a unui copil, părintele sau tutorele va fi pus la *amendă de un leu pe zi* și în caz de recidivă amenda va fi îndoită, *adică două lei pe fie-care zi*. Din 15 în 15 zile, învățătorul va trimite revisorului școlar listă de absențe și acesta le va înainta casierului general ca să ordone încasarea amenzilor, prin receptorul fiscal, rămîind acesta încărcat cu suma totală a amenzilor. Pentru insolabili, amenda se va converti în zile de arest.

Revisorul școlar va da în judecată înaintea Tribunalului de județ pe orî-ce funcționar abătut de la prescripțiunile legii instrucțiunii, spre a-și primi pedeapsa duplicată, ca pentru refuz de serviciu datorit legalminte.

Mărturisim că măsurile propuse ni se par drastice și puțin practice.

2. Localurile de școli să se construiască de Stat în comunele sărace și în urmă să-și încaseze dreptat sumele cheltuite.

Întreținerea localurilor de școli, servitorul, încălzitul, etc. să fie înscrise în bugetul comunei de comisia școlară, fără să se poată reduce din suma pentru întreținere, iar celelalte plăți (servitor, încălzit) să fie uniforme pentru toate școlile din țară.

3. Cu privire la organizarea școlii rurale, comisia propune ca studiile școlilor rurale să fie identice cu studiile școlilor primare urbane. Când o școală rurală va avea o sută școlari, băieți și fete, să aibă două învățători. În comunele, unde școala va avea cinci-zeci de eleve, să se înființeze o școală de fete.

Pe lângă fie-care școală rurală să se înființeze cursuri complementare, pentru absolvenții respectivi. Să se doteze fie-

care şcoală rurală cu câte-va hectare cari să se cultive de învăţător cu şcolarii.

În fine, se cere crearea de şcoli profesionale primare în fie-care judeţ.

Controlul să se facă numai de revisori şi sub revisori, şi nici odată de oamenii administraţiei.

Învăţătorii să fie inamovibili, iar în cas de culpă relativă la funcţia lor, să fie judecaţi de un juriu adhoc, compus din un profesor al şcolaei normale apropiate, de doi învăţători traşi la sorţi, un membru din consiliul judeţean şi revizorul şcolar. Acest juriu va aplica censură, suspendare, permutare şi destituire, după gravitatea casului.

Memoriul propune ca în Consiliul general de instrucţie să ia parte şi câte doi învăţători, pe rând din fie-care judeţ, recomandându-se de revisorul şcolar.

4. Să se sperească lefurile învăţătorilor şi să se egaleze cu a institutorilor, după oare-care timp servit şi pe baza gradaţiunilor.

Învăţătorii să ia parte la orî-ce întruniri instructive, economice, etc. conferinţe, procurându-li-se transportul şi locuinţa.

Ministerul să redacteze un buletin pedagogic şi să le trimită gratis.

Statul să procure învăţătorilor bolnavi transportul şi locuinţa la staţiunile sale balneare.

În ce priveşte prepararea şi recrutarea învăţătorilor, autorii memoriului se referă la autorităţile competente.

Revisorii şcolari să fie licenţiaţi în litere sau ştiinţe; sub-revisorii să fie dintre învăţătorii mai buni cari au funcţionat cel puţin cinci ani.

Iată, cum acestea sunt propunerile comisiunii aleasă de învăţătorii din Vaslui. Afară de amendă şi arest pentru absenţe, de salariul şi avantajile învăţătorilor, restul se apropie de proiectul propus de D. Poni. Negreşit că proiectul de lege în chestiune, este mult mai complet de cât acest memoriu.

E.

Răspuns la Apelul învățătorilor Botoșani-Dorohoi

Domnule Redactor,

Citind în Revista D-voastră apelul D-lor colegi de la Botoșani și Dorohoi, am tresărit de bucurie, văzând, că mai mușli am fost inspirați de aceeași idee. Și noi Mehedințenii, printr'o comisiune aleasă din sînul Conferinței, am format un asemenea memoriu, pe care ca membru al acelei comisiuni mă însărcinez a vi-l trimite în curînd și D-voastră spre publicare.

Acum însă ca răspuns la apelul numiților colegi, îmi permit a vă arăta divergența de păreri, numai asupra câtor-va puncte.

1) La art. 6, primul aliniat, se cere egalizarea salariilor, cu ale institutorilor. Nu sunt de aceeași părere, și nu doară că m'ar jena această sumă, ci iată pentru ce: a) față cu intențiunile D-lui Ministru actual și chiar cu art. 1 al apelului în cestiune, urmînd ca Statul să construiască școale sistematice în toate comunele și cătunele mari, luînd apoi pe seama sa și întreținerea, pe de o parte vine și în ajutorul învățătorului, căci la școala clădită de Stat, eî înțeleg și locuința îndestulătoare pentru învățător și familia lui. Ast-fel fiind, suma de 100 lei lunar, este suficientă pentru o viață modestă și neluxoasă: pe de altă parte Statul face mare sacrificiu cu localele și dacă ar trebui să mai facă încă, lucru la care nu mă opun, ci cred indispensabil, ar fi să facă deschizînd școale de odată în toate comunele și cătunele țării, unde presupune că a clădit școale, luînd, bine înțeles pe seama Statului și școalele județene și comunale; unde salariul scade până la 40 lei lunar și unde se află normalişti, condamnați chiar obligatoriu, conform garanției ce aî cu Statul, a trăi în cumplită mizerie. Ast-fel am putea fi învinuiți că vizăm interesul personal, nu al nației.

2) La art. 12, nu mai cred necesar concursul la numirea

provizorie, căci opinez ca și D-voastră a nu se mai introduce în corpul dăscălesc alte elemente, de cât normaliști și normalizați cu 4 clase secundare, plus preparațiunea pedagogică.

Ast-fel fiind, nu-și mai are rațiunea concursul, cel puțin pentru purii normaliști; pentru că o comisie fie compusă ori-cum veți pofti, nu poate constata capacitatea alt-fel constatată de profesorii școlii normale. Opinez a se regula numirea în ordinea notelor obținute într'o diplomă de absolvire.

3) La art. 13 sunt de părere ca normaliștii să guste măcar cât de puțin din viața militară, fiind-că sunt chemați a da din școală viitorii soldați, și de timpuriu să știe ce trebuie să prepare armatei. Câte se citesc în carte relativ la militarie! Pentru ce ar fi dascălul profan de dănele? Ei însă după 6 luni de activitate să fie trecuți drept în miliție.

C. Gherghinescu

BCU Cluj / Cent. Învățător, Grozești, Mehedinți.

1891, Septembrie 26.

Mulțumiri în numele școlilor

Domnule Stimate Bălteanu,

Vă rog să bine-voiți a însera în revista ce conduceți *Lumină pentru toți*, următoarea comunicare ce importă școala, al cărei demn susținător sunteți:

UN LOCAL DE ȘCOALA MODEL

În ziua de 29 Septemvrie precedent, s'a inaugurat în mod solemn școala de băieți și fete, din comuna Ciulnița, plasa Podgoria, județul Muscel.

Această școală este clădită cu spesele D-lui Mihail Eustatiade, proprietar în această comună, după un plan perfect coresponzător destinațiunii sale, așa cum numai Administra-

ția domeniilor Coroanei, a avut înalta generositate a clădi în câte-va localități.

Cu construcțiunea acestui măreț edificiu, care costă 32,000 de lei, și care este înzestrat cu tot materialul didactic, generosul fondator n'a cruțat nici capital, nici timp, nici alte interese, pentru a vedea desevârșită această nobilă operă ce caracteriză frumoasele sale sentimente pentru cultura fiilor poporului. Cu aceasta, D-sa a adăugat o respectabilă piatră la grandiosul templu destinat a răspândi lumina între fiii țării *Școala*.

Acest generos bărbat a construit, în 1888, tot în această comună, o măreață biserică.

Aceste frumoase fapte fiind mai presus de orî-ce laudă, subsemnatul, îmi împlinesc o datorie de recunoștință făcînd cunoscut publicității aceasta, încredințat fiind, că orî-ce Român iubitor de neamul său: nu poate de cât să admire și să fericească nobilele dispoziții ale D-lui Eustatiade; și ar fi de dorit, ca frumosul său exemplu să-și găsească imitatori.

Nicoleanu-Bodeș Ion

Învățătorul școlii din comuna Ciulnița,
secțiunea de băieți

Înjutoare școlariilor sêraci

SOCIETATEA „CARITATEA“ DIN JUDEȚUL DÂMBOVIȚA

Erî, 29 Septemvrie, s'a distribuit hainele și cărțile cumpărate din fondul societății „Caritatea“ la elevii sêraci, ce urmează la școala din comuna Bela, acest județ. De mai nainte publicasem aceasta în comună. Distribuirea s'a făcut în prezența autorității comunale, a publicului și a tuturor elevilor.

Efectele din cele mai salutare; căci școala aproape mi s'a populat cu elevi.

Am luat dispozițiunii ca în unire cu preotul și primarul comunei, să facem apel la locuitorii comunei, și să-i rugăm ca să ajute elevii săraci la Crăciun și Paști.

Societatea „Caritatea“ din județul Dâmbovița, are de președinte pe d-nul P. Condurățeanu, revisor-școlar și de casier pe d-nul Anghel Popovici, institutor în Târgoviște.

N. Petrescu

Învățător în comuna Bela,
județul Dâmbovița.

1891, Septembrie 30.

DE IMITAT

Care dintre vizitatorii pitoreștilor munți ai Suceavei, în trecerea sa descinderea pe plută a încântătoarei văi a Bistriței, văzând, pe o stâncă din Dorna, ridicându-se mândră ca o lebădă, biseița satului, față în față cu măiestroasele „Pietrele Doamnei“, s'a putut stăpâni, în admirarea tabloului să nu întrebe ce biserică e ? și de cine e făcută ?

Și, aflând că aceasta este opera străduințelor unui preot Gheorghe Ortoanu, care a fost acela care să nu păstreze în memoria sa cu un fel de venerațiune acest nume ?

Ei bine, același preot, care de alt-fel e departe de a figura printre bogătașii țării, a înfrumusețat Dorna și cu un local de școală nouă pe care l'a clădit ceva mai la vale de biserică și l'a făcut danie comunei împreună cu 680 metri pătrați teren în jurul lui. Localul a cărui inaugurare s'a făcut Duminecă 13 Octombrie a. c., are 6 odăi menite : una mare (10 metre pe 8) pentru prelegeri, 4 pentru învățător și una ca asil de noapte. Sf. Sa, Pr otul Gheorghe, a făgăduit că va face și local pentru o școală de fete. Mai trebuesc laude ? Fapta vorbește.

Onoare lui; iar bogătașii să ia exemple.

Serafim.

BIBLIOGRAFII

ISTORIA UNUI DUMICAT DE PAINE

Acesta este numele unui elegant volum, de aproape 300 pagini, tipărit pe hârtie chamois, apărut acuma, prelucrat în românește de domnul Eniü-Bălțeanu.¹

Această carte este unică în felul ei până acum în limba românească.

Este cea mai nemerită carte pentru bibliotecile populare. Este scrisă într'un stil curat românesc și care poate fi înțeles nu numai de oamenii cu două trei clase primare, ci și de persoanele fără știință de carte, destul să li se citească de alt cineva rar și deslușit.

Scopul ce urmărește această carte e ca omul să se cunoască pe sine însuși: să cunoască funcțiunile organelor sale și mai ales ale celor digestive, să afle cum se fabrică sângele, cum se pune în circulațiune și cum hrănește el organismul corpului, cum se produce respirațiunea aerului în plămâni, dar partea cea mai însemnată este cum se face digestiunea și estragerea părților hrănitoare din cea ce mănâncă și bea omul, adică ce se petrece cu *dumicații*, cu imbucăturile ce introducem în stomacul nostru; de aci numele de Istoria unui dumicat de pâine.

Cititorii revistei pedagogice „*Lumină pentru toți*” au mai făcut cunoștință cu subiectul acestei cărți sub numele de „*Știința la îndemâna tuturor*.”

Bibliograful.

II. Lucrul Manual în școală și familie este titlul unei broșuri de 63 de pagini, publicată de D. M. Balaban, învățător la Făurei, Putna. Această broșură, ilustrată cu 39 de figuri în text, cuprinde *instrucțiuni* după cari fie-cine poate lucra singur părăii de paște, și din scândurele diverse obiecte de ornament și mobile. Autorul asigură că tot ce scrie a încercat el însuși în școală. Se află la tipografia Teodosie Dumitrescu, din Focșani, cu 50 bani.

Cu mare plăcere constatăm că biblioteca *Lucrului manual în școli* sporște continuu.

¹ Depositul la administrația acestei reviste. De vânzare la toate librăriile cu 2 l. și 50 b. Prin poștă 3 lei, iar pentru abonații Revistei 2.50 prin poștă, dacă au plătit abonamentul.